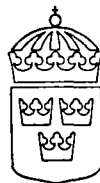

Regeringens proposition

1988/89:108

om säkerhetspolisens inriktning och organisation m. m.

Prop.
1988/89:108

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 9 februari 1989 för de åtgärder och de ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar
Ingvar Carlsson

Bengt K.Å. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisas vissa principiella ställningstaganden om polisverksamheten rörande brott mot rikets säkerhet. För denna verksamhet bör även i framtiden finnas en särskild polisorganisation (säkerhetspolisen) inom rikspolisstyrelsen. Säkerhetspolisen bör svara för kontraspionage, terrorismbekämpning, åtgärder mot subversiv verksamhet och säkerhetsskydd. Regeringen bör lägga fast riktlinjer för verksamheten efter samråd med partiledarna i de partier som är företrädade i utrikesnämnden. Säkerhetspolisens ledning bör förstärkas och den parlamentariska insynen förbättras. Även personalpolitiska frågor rörande säkerhetspolisen berörs.

I propositionen föreslås också att det i polislagen (1984:387) tas in uttryckliga regler om att rikspolisstyrelsen kan ges i uppdrag att leda polisverksamhet rörande brott mot rikets säkerhet.

I lagen (1976:600) om offentlig anställning föreslås bestämmelser om förflyttningsskyldighet för arbetstagare vid säkerhetspolisen.

I propositionen lämnas vidare förslag till anslagsberäkning för säkerhetspolisen för nästa budgetår.

Den föreslagna reformeringen av säkerhetspolisen bör i sina huvuddrag genomföras under nästa budgetår. Lagförslagen bör träda i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i polislagen (1984:387)

Härigenom föreskrivs att 7 § polislagen (1984:387) skall ha följande lydelse.

7 §

Nuvarande lydelse

Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet och har tillsyn över detta. Styrelsen skall verka för planmässighet, samordning och rationalisering inom polisväsendet.

Regeringen kan uppdra åt rikspolisstyrelsen att i särskilda hänseenden leda polisverksamhet eller bestämma om sådan verksamhet. När rikspolisstyrelsen leder polisverksamhet skall vad som i lag eller annan författning föreskrivs om polismyndighet i tillämpliga delar gälla även rikspolisstyrelsen.

Föreslagen lydelse

Regeringen kan uppdra åt rikspolisstyrelsen att *leda polisverksamhet för att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet. Regeringen kan också uppdra åt rikspolisstyrelsen att i särskilda hänseenden leda annan polisverksamhet.* När rikspolisstyrelsen leder polisverksamhet skall vad som i lag eller annan författning föreskrivs om polismyndighet i tillämpliga delar gälla även rikspolisstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 8 § lagen (1976:600) om offentlig anställning¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En arbetstagare hos staten som är anställd med fullmakt får förflyttas till en annan statlig tjänst, som tillsätts med fullmakt. Inom försvarsmakten får dessutom en arbetstagare, som har en militär tjänst och som är anställd med förordnande tills vidare, förflyttas till en annan militär tjänst enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar.

Förflyttning enligt första stycket till en anställning hos en myndighet inom något annat verksamhetsområde får endast ske om arbetsuppgifterna är likartade eller arbetstagaren i allt fall med hänsyn till sin utbildning är lämpad för anställningen.

Om förflyttning av den som är utnämnd till ordinarie domare föreskrivs i regeringsformen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Föreslagen lydelse

7 kap.

8 §

En arbetstagare hos staten som är anställd med fullmakt får förflyttas till en annan statlig tjänst, som tillsätts med fullmakt. Inom försvarsmakten får dessutom en arbetstagare, som har en militär tjänst och som är anställd med förordnande tills vidare, förflyttas till en annan militär tjänst enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar. Även en arbetstagare som är anställd vid rikspolisstyrelsen för arbete i polisverksamhet för att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet får förflyttas till en annan statlig tjänst enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar. En arbetstagare som är polis får därvid endast förflyttas till en annan polistjänst.

¹ Lagen omtryckt 1987:1000.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 februari 1989

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Johansson, Hulterström, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Nordberg, Engström, Freivalds, Wallström. Lööw, Persson

Föredragande: statsrådet Johansson

Proposition om säkerhetspolisens inriktning och organisation m. m.

1 Inledning

Inom rikspolisstyrelsen finns en särskild avdelning för säkerhetsfrågor. Denna avdelning – säkerhetspolisen – är den del av polisen som har till uppgift att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet.

I den allmänna debatten har säkerhetspolisen många gånger tilldragit sig ett stort intresse. Verksamheten har också från tid till annan granskats i särskild ordning, senast av bl. a. juristkommissionen och den parlamentariska kommissionen med anledning av mordet på statsminister Olof Palme (jfr SOU 1987: 14 och 1988: 18). En allmän översyn i parlamentariska former av säkerhetspolisens verksamhet företogs på 1960-talet av en parlamentarisk nämnd i anledning av avslöjandet av spionen Stig Wennerström (jfr SOU 1968: 4). Olika frågor om en översyn har också från tid till annan aktualiserats i riksdagen (se JuU 1987/88: 23 s. 2 och där gjorda hänvisningar).

För att på nytt få till stånd en allsidig genomlysning av säkerhetspolisen tillkallade chefen för justitiedepartementet, under vilket polisen då hörde, efter regeringens bemyndigande i november 1987 en parlamentarisk kommitté. Åt kommittén, som antog namnet SÄPO-kommittén, uppdrogs även att se över personalkontrollen och vissa frågor om meddelarfrihet.

SÄPO-kommittén (ledamöter: ambassadören Carl Lidbom, ordförande, riksdagsledamoten Lennart Andersson, dåvarande riksdagsledamoten Olle Aulin, pol. mag. Göran Johansson, riksdagsledamoten Lars-Erik Lövdén, docenten Ola Nyquist samt riksdagsledamoten Anita Persson) avlämnade i juli 1988 delbetänkandet (SOU 1988: 16) SÄPO – Säkerhetspolisens inriktning och organisation. I betänkandet redovisas kommitténs överväganden i följande delfrågor beträffande säkerhetspolisen, nämligen

- arbetsuppgifter och organisation,
- ledning och parlamentarisk insyn,
- personalpolitik,

– lagtekniska frågor, bl. a. förslag till ändring i polislagen (1984:387) och i lagen (1976:600) om offentlig anställning.

Kommitténs förslag går bl. a. ut på att ledningen av säkerhetspolisen skall bli fastare. Till chef bör utses en person med verksamhetskompetens. Regeringen bör utfärda särskilda, parlamentariskt förankrade riktlinjer för verksamheten. Den parlamentariska insynen bör stärkas genom att rikspolisstyrelsens lekmannastyrelse får i uppdrag att följa verksamheten inom säkerhetspolisen ännu närmare än vad som redan sker. Vidare föreslår kommittén att kompetensen inom säkerhetspolisen skall höjas genom att expertis tillförs på olika områden. Man bör vidare gå över till en ordning med personalcirkulation mellan säkerhetspolisen och den öppna polisen. De grundläggande reglerna om säkerhetspolisens organisation och verksamhet bör enligt kommittén tas in i polislagen.

Kommitténs förslag är enhälliga. En sammanfattande redogörelse för delbetänkandet med en översiktlig beskrivning av säkerhetspolisens nuvarande inriktning och organisation m. m. bör fogas till protokollet som *bilaga 1*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna bör fogas till protokollet som *bilaga 2*. En sammanställning över remissyttrandena har gjorts inom civildepartementet och finns tillgänglig i civildepartementets akt i ärende P 89 – 56.

För kommittén återstår att behandla frågor om personalkontrollen, säkerhetspolisens arbetsmetoder och meddelarfriheten.

I oktober 1988 uppdrog regeringen åt Carl Lidbom att såsom särskild utredare förbereda kommitténs fortsatta arbete genom att ta fram ett underlag rörande bl. a. säkerhetspolisens arbetsmetoder och komma med synpunkter på detta. Carl Lidbom bör enligt regeringsbeslutet redovisa sitt arbete i en rapport till regeringen senast den 30 april 1989. Kommittéarbetet bör fortsätta när kommittén fått del av rapporten. I samband med att Carl Lidbom utsågs till särskild utredare beviljade regeringen en hemställan från denne om att få bli entledigad från uppdraget som ordförande i SÄPO-kommittén.

Regeringen uppdrog i augusti 1988 åt en särskild utredare (landshövdingen Gösta Gunnarsson) att göra en granskning av hotbilden mot och säkerhetsskyddet kring statsminister Olof Palme. Granskningen har resulterat i en till regeringen nyligen avlämnad rapport (SOU 1989:1). I rapporten aktualiseras bl. a. resursfrågor vid säkerhetspolisen. I övrigt ger rapporten upphov till vissa mer grundläggande frågor rörande säkerhetspolisen.

Efter ändringar i departementsförordningen (1982:1177) hör polisen fr. o. m. den 1 januari 1989 under civildepartementet (SFS 1988:1575).

Jag skall i det följande ta upp ett antal frågor som föranleds av kommitténs delbetänkande. Redan nu vill jag säga att jag kan ställa mig bakom huvuddelen av vad kommittén har anfört. Remissutfallet har också varit positivt utom beträffande några få delfrågor. De ändringar i polislagen och i lagen om offentlig anställning som jag föreslår kräver lagstiftningsbeslut av riksdagen. Övriga frågor rörande säkerhetspolisens inriktning och organisation som jag kommer att ta upp kräver i och för sig inget riksdagsbeslut. Frågorna är emellertid av sådan beskaffenhet att regeringen bör

bereda riksdagen tillfälle att ta del av vad som nu anförs. Jag kommer slutligen också att lägga fram förslag om anvisande av medel för säkerhetspolisens verksamhet för nästa budgetår.

Jag vill i sammanhanget tillägga att också den nyss nämnda rapporten rörande hotbilden mot och säkerhetsskyddet kring statsminister Olof Palme utgjort underlag för mina ställningstaganden.

2 Säkerhetspolisen i framtiden

2.1 Inledning

En genomgripande reform av den svenska polisen har genomförts successivt under 1980-talet. Genom polisreformen har åstadkommit en modernisering av polisen som inneburit större demokratisk förankring och en större flexibilitet i verksamheten (jfr SOU 1979:6 och 1982:63 samt prop. 1980/81:13, 1983/84:89 och 1983/84:111). Också polisutbildningen har moderniserats.

Säkerhetspolisen har hittills i stort sett inte varit direkt berörd av polisreformen. Det betyder emellertid inte att utvecklingen där har stått stilla. Flera förändringar av säkerhetspolisens organisation och verksamhet har företagits sedan polisens förstatligande år 1965. Förändringarna har föranletts både av interna översyner och av förslag från särskilda utredningar som tillsatts för att granska olika frågor inom säkerhetstjänsten, exempelvis den juristkommission som tillsattes i anledning av att den f. d. säkerhetspolismannen Stig Bergling avslöjats som spion (jfr Ds Ju 1979:18 och 1980:2). En ändring av organisationen genomfördes senast år 1986 efter en intern utredning, varvid bl. a. byråindelningen inom säkerhetsavdelningen förändrades. Också personalpolitik och utbildning inom säkerhetspolisen har utvecklats under 1980-talet. Utåt har de olika förändringarna inom säkerhetstjänsten kommit till synes bl. a. genom en ökad öppenhet och genom framgångar särskilt på kontraspionagets område.

Säkerhetspolisens arbetsfält skiljer sig i flera avseenden från vad som gäller inom den öppna polisen. Inriktningen på att skydda rikets yttre och inre säkerhet ställer delvis andra krav i fråga om hur verksamheten organiseras och bedrivs. Till det mest karaktäristiska för säkerhetstjänsten hör den stränga sekretess som omgärdar verksamheten. Även om öppenheten som nyss nämnts blivit större under senare år, står det ändå klart att säkerhetspolisens verksamhet till stor del måste bedrivas utan den insyn som finns på de flesta andra håll i det allmännas verksamhet. Av den anledningen är förutsättningarna för en allmän debatt om säkerhetspolisen delvis annorlunda än när det gäller den öppna polisen eller myndighetsverksamhet i allmänhet. Även om målen för säkerhetspolisen är klara, nämligen att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet, måste debatten i regel föras utan att de flesta deltagare har någon närmare kännedom om hur verksamheten bedrivs i praktiken.

När turen nu har kommit till en reform av säkerhetspolisen finner jag det desto mera glädjande att reformen kan bygga på ett betänkande som

har beslutats i full enighet i den parlamentariskt sammansatta SÄPO-kommittén. Grundtankarna i kommitténs förslag är att den nuvarande inriktningen av säkerhetspolisen i huvudsak skall behållas, men att ledningen och den demokratiska kontrollen skall förstärkas. Förslagen ligger därmed väl i linje med vad som redan har genomförts inom den öppna polisen.

Jag kan som jag redan har antytt i väsentliga delar ansluta mig till vad kommittén föreslagit i fråga om en reform på säkerhetspolisens område. Förslagen har också i de flesta fall fått ett positivt mottagande vid remissbehandlingen. En reform med denna inriktning bör vara ägnad att öka både säkerhetspolisens effektivitet och allmänhetens förtroende för verksamheten.

I det följande (avsnitt 2.2–7) skall jag redovisa mina överväganden beträffande de delar av kommitténs förslag som jag tar upp i detta sammanhang. Förslagen föranleder också en del ändringar i bl. a. förordningen (1988: 762) med instruktion för rikspolisstyrelsen. Till den saken återkommer jag i ett annat sammanhang.

Frågan om anslag till den särskilda polisverksamheten behandlas i avsnitt 3.

2.2 Organisatorisk hemvist

Min bedömning: Säkerhetspolisen bör även i fortsättningen vara organisatoriskt knuten till RPS.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med min bedömning.

Remissinstanserna: De remissinstanser som berört frågan delar kommitténs uppfattning.

Skälen för min bedömning: Säkerhetspolisen utgör organisatoriskt en avdelning inom rikspolisstyrelsen, RPS (avdelningen för säkerhetsfrågor, i dagligt tal ofta kallad RPS/Säk). Såväl säkerhetspolisens centrala organisation i Stockholm som regions- och länssektionerna ingår alltså i en och samma myndighet.

Utomlands förekommer på sina håll att säkerhetstjänsten organiseras som en egen myndighet, i en del fall utan någon organisatorisk anknytning till polisen. I den allmänna debatten har ibland framkastats att man även i Sverige borde gå över till en ordning med en fristående säkerhetstjänst. Som motiv för en sådan förändring har åberopats möjligheten att förstärka säkerhetspolisens ledning och att höja kompetensen genom att bredda rekryteringen.

Övervägande skäl talar emellertid enligt min mening emot en sådan lösning. Jämförelserna med utlandet haltar eftersom uppbyggnaden av den offentliga verksamheten i de flesta fall bygger på historiska förhållanden och förvaltningstraditioner som är speciella för varje särskilt land. Det finns knappast några klara belägg för att en fristående säkerhetstjänst skulle vara effektivare än en som ingår organisatoriskt i den centrala

polismyndigheten. De fördelar i form av en förstärkning av ledningsfunktionen och en breddning av rekryteringen som kan ligga i en fristående organisationsform bör man, som kommittén också påpekat, kunna uppnå även inom ramen för nuvarande organisatoriska form.

Tvärtom anser jag att det ligger ett värde ur både demokratisk och praktisk synvinkel i att säkerhetspolisen utgör en del av polisen i allmänhet. Säkerhetspolisens arbetsuppgifter – att förebygga och avslöja brott – är till sin natur polisiära enligt svenskt synsätt. Att säkerhetspolisen bedriver sitt arbete inom ramen för den allmänna polisorganisationen underlättar också det viktiga samarbetet med den öppna polisen. Att bryta ut säkerhetstjänsten till en fristående myndighet skulle dessutom med all säkerhet vålla merkostnader.

Med hänsyn härtill förordar jag att säkerhetspolisen även i fortsättningen skall ingå som en del i den centrala polisorganisationen.

2.3 Arbetsuppgifter

Min bedömning: Säkerhetspolisen bör även i fortsättningen ha ansvar för kontraspionage, terrorismbekämpning, åtgärder mot subversiv verksamhet och säkerhetsskydd. När det gäller personskyddet, som är en del av säkerhetsskyddet, bör säkerhetspolisen ta över huvuddelen av den livvaktverksamhet som i dag bedrivs vid polismyndigheten i Stockholm. Också i fortsättningen bör signalspaning samt beredningsplanering för polisväsendet bedrivas vid säkerhetspolisen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med min bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser delar kommitténs uppfattning. En del andra lösningar har dock lämnats i fråga om livvakternas organisatoriska hemvist. Bl. a. anser polismyndigheten i Stockholm att säkerhetspolisens nuvarande livvaktverksamhet bör överföras dit.

Skälen för min bedömning: Säkerhetspolisens huvuduppgift är att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet. Med rikets säkerhet menas både den inre säkerheten för statskicketts bevarande och den yttre säkerheten för ett nationellt oberoende.

Ur funktionell synvinkel brukar säkerhetstjänsten indelas i förebyggande verksamhet, som bedrivs framför allt genom säkerhetsskyddstjänsten, samt spanings- och utredningsverksamhet, dvs. säkerhetsunderrättelsetjänsten. Till säkerhetsskyddstjänsten hör bl. a. övergripande uppgifter inom den civila delen av statsförvaltningen samt livvaktverksamhet och annat personskydd. Säkerhetsunderrättelsetjänsten bedrivs inom tre områden, nämligen kontraspionage, terrorismbekämpning och åtgärder mot subversiv verksamhet. I säkerhetsunderrättelsetjänsten ingår signalspaning som en stödjande funktion.

Jag delar kommitténs uppfattning att ingen förändring i fråga om säkerhetspolisens arbetsuppgifter bör göras med avseende på *säkerhetsunderrät-*

telsetjänsten. De olika delarna av verksamheten som bedrivs där i form av kontraspionage, terrorismbekämpning och åtgärder mot subversiv verksamhet har ett sådant samband med varandra med hänsyn bl. a. till anknytningen till rikets säkerhet att de även i fortsättningen bör bedrivas inom ramen för säkerhetspolisen. För terrorismbekämpningens del tillkommer att denna verksamhet delvis styrs av Sveriges mellanfolkliga åtaganden på området och bl. a. innefattar internationella kontakter, som även i fortsättningen bör åvila den centrala polismyndigheten i landet. Till samma bedömning har också både juristkommissionen och den parlamentariska kommissionen med anledning av mordet på statsminister Olof Palme kommit (jfr SOU 1987: 14 s. 125 och SOU 1988: 18 s. 154). Jag delar också kommitténs bedömning att den signalspaning som bedrivs på säkerhetsunderrättelsetjänstens område även i fortsättningen bör ingå organisatoriskt i säkerhetspolisen.

Säkerhetsunderrättelsetjänstens del i *terrorismbekämpningen* består bl. a. av att fortlöpande ta fram hotbilder på grundval av underrättelser som inhämtas inom eller utom landet. Terrorismbekämpningen berör dock även andra delar av säkerhetstjänsten och polisorganisationen i övrigt. Livvaktsskydd och annat personskydd med avseende på bl. a. statsledningen vilar på säkerhetspolisen men tillhör organisatoriskt den byrå som svarar för säkerhetsskyddet. Också vid polismyndigheten i Stockholm bedrivs livvaktsverksamhet. Den öppna polisen under regional eller lokal ledning svarar för flygplatsbevakning och för distansskydd, exempelvis eskortverksamhet vid statsbesök. Planering och samordning av verksamheten vilar i stor utsträckning på den s. k. bevakningssektionen inom RPS öppna del.

Splittringen av terrorismbekämpningen på många händer innebär en risk för samordningssvårigheter och effektivitetsförluster. Jag anser därför liksom kommittén att det finns skäl att vidta en del organisatoriska åtgärder för att åstadkomma en enhetligare struktur. En av de frågor som därvid bör lösas gäller livvakternas organisatoriska hemvist.

I dag finns som framgått *livvakter* huvudsakligen vid säkerhetspolisen och polismyndigheten i Stockholm. Arbetsuppgifterna är i stort sett fördelade så, att säkerhetspolisens livvakter svarar för skyddet av statsledningen och en del andra personer, medan de lokala livvakterna i första hand är inriktade på skyddet av utländska diplomater. Vid större livvaktinsatser kan arbetet fördelas mellan de bägge livvaktsgруппerna allt efter den aktuella resurstillgången. Regeringen har nyligen, på grundval av förslag av SÄPO-kommittén, bemyndigat RPS att kraftigt förstärka sin livvaktsstyrka för att tillgodose det ökade behov av skydd för statsledningen m. m. som är en följd av utvecklingen under snare år på den internationella terrorismens område.

De flesta remissinstanser som uttalat sig i frågan om livvaktsverksamhetens organisation anser att de bägge livvaktsgруппerna bör sammanföras till en enhet. Till förmån för detta har man pekat på samordningsvinster och på att det annars finns risk för att det utvecklas dubbla livvaktskulturer med skillnader i fråga om utbildning, utrustning, arbetsmetoder m. m. Däremot finns det olika åsikter om livvakterna bör ingå i säkerhetspolisen

eller den lokala polisorganisationen. Till förmån för den senare lösningen har anförts bl. a. behovet av samordning med den operativa verksamheten inom den öppna polisen.

För egen del kan jag instämma i uppfattningen att livvaksverksamheten måste samordnas med den öppna polisverksamheten på ett smidigt sätt. Detta behöver dock nödvändigtvis inte ske genom att livvakterna organisatoriskt ingår i den lokala polisorganisationen. En stor del av säkerhetspolisens livvaksuppdrag utförs för övrigt utan att den öppna polisen alls berörs. Av avgörande betydelse är däremot enligt min mening livvaksverksamhetens nära samband med terrorismbekämpningen i snävare mening, alltså säkerhetsunderrättelsetjänsten inklusive de internationella kontakterna. En hög kompetens och professionalism hos livvakterna torde bäst säkerställas genom utbildning och träning i fortlöpande kontakt med de säkerhetspoliser som svarar för inhämtning och analys av underrättelser på terrorismbekämpningens område. Också det nära samarbetet mellan livvakterna och vissa andra delar av säkerhetspolisen, bl. a. de delar som svarar för det tekniska säkerhetsskyddet, är viktigt.

Jag anser alltså liksom kommittén och de flesta remissinstanser som uttalat sig i frågan att livvakterna som huvudregel bör ingå i säkerhetspolisen. Livvakterna bör i fortsättningen tillföras säkerhetspolisen genom kommendering från den lokala polisorganisationen. Jag återkommer till detta i avsnitt 2.6.3. En förbättring av samordningen mellan livvaksverksamheten och den öppna polisens verksamhet bör kunna åstadkommas inom ramen för RPS direktivrätt på området, vilket kommittén också föreslagit.

En annan åtgärd för att göra organisationen av terrorismbekämpningen mera enhetlig och hanterlig är att knyta samordningsarbetet för den öppna polisens del närmare analysfunktionen inom säkerhetsunderrättelsetjänsten. Jag återkommer till detta i avsnitt 2.4.

På *säkerhetsskyddets område* svarar säkerhetspolisen för de uppgifter som ankommer på RPS enligt bl. a. förordningen (1981:421) om säkerhetsskyddet vid statliga myndigheter (säkerhetsskyddsförordningen) och upphandlingsförordningen (1986:366). Organisationen av säkerhetsskyddet vid statliga myndigheter går ut på att varje myndighet svarar för sitt eget säkerhetsskydd. Det åligger också varje myndighet som träffar avtal om upphandling som berör rikets säkerhet att försäkra sig om att ett behövligt säkerhetsskydd tillämpas i de företag där upphandling görs. RPS har övergripande uppgifter av normgivande, stödjande och kontrollerande karaktär inom den civila statsförvaltningen. Motsvarande uppgifter inom den militära sektorn tillkommer överbefälhavaren, ÖB. När det gäller det tekniska säkerhetsskyddet och säkerhetsskyddet vid upphandling lämnar säkerhetspolisen råd även till den militära delen av totalförsvaret. Säkerhetspolisen svarar även för RPS uppgifter enligt personalkontrollkungörelsen (1969:446). Personalkontrollen kommer att ses över i ett senare sammanhang och berörs inte av vad jag nu anför.

Säkerhetsskyddet är ett förebyggande arbete inom säkerhetstjänsten och faller därmed på ett naturligt sätt inom ramen för säkerhetspolisens verksamhet. Från effektivitetssynpunkt är det en fördel att säkerhetsskyddet

bedrivs i nära samverkan med säkerhetsunderrättelsetjänsten, så att inhämtade underrättelser om säkerhetshotande verksamhet snabbt kan tillgodogöras i det förebyggande arbetet. Jag delar därför kommitténs uppfattning att säkerhetsskyddet även i fortsättningen bör vara en uppgift för säkerhetspolisen.

Kommittén har vidare tagit upp en del frågor om säkerhetsskyddets inriktning och den närmare ansvarsfördelningen mellan berörda myndigheter. Jag kan i allt väsentligt ställa mig bakom vad kommittén har anfört om att RPS och ÖB bör behålla sina övergripande funktioner på säkerhetsskyddsområdet och att säkerhetsskyddet även i fortsättningen bör vara inriktat på skyddet av rikets säkerhet. Jag är också positiv till tanken att säkerhetspolisens rådgivande verksamhet i högre grad än hittills bör ta sikte på policyfrågor, dvs. behov och uppläggning i stort av säkerhetsskyddet vid myndigheter och företag. Saken hänger dock delvis samman med säkerhetspolisens tillgång till specialister på området, vilket behandlas närmare i avsnitt 2.6.2. Inriktningen av säkerhetsskyddsarbetet är en fråga av det slag som bör regleras närmare i de riktlinjer för säkerhetspolisen, som kommittén har föreslagit att regeringen skall utfärda årligen (jfr avsnitt 2.5.1).

ÖB har i sitt remissyttrande anfört att föreskrifterna i säkerhetsskydds-förordningen om ansvarsfördelningen mellan RPS och ÖB på området bör ändras för att motsvara dagens krav. Också kommittén har förordat en översyn av författningsregleringen på säkerhetsskyddets område. Dessa frågor bör övervägas ytterligare. Önskemål som framförts i remissyttrandet från försvarets materielverk (FMV) om en översyn av reglerna om säkerhetsskyddet på upphandlingsförordningens område bör kunna komma till stånd inom ramen för den föreskriftsrätt på området som tillkommer RPS i samråd med ÖB.

Jag delar också kommitténs uppfattning att säkerhetspolisen även i fortsättningen bör svara för polisens *beredskapsplanering* med hänsyn bl. a. till det nära sambandet med säkerhetspolisens verksamhet i övrigt.

2.4 Organisation

Min bedömning: Den centrala organisationen vid säkerhetspolisen bör bestå av fyra huvudenheter.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med min bedömning. Kommittén har dock ansett att det bör ankomma på RPS att bestämma om byråindelningen.

Remissinstanserna: De remissinstanser som uttalat sig i frågan är positiva till den organisation som kommittén har skisserat.

Skälen för min bedömning: Säkerhetspolisen utgör organisatoriskt en avdelning inom RPS och leds under rikspolischefen av en avdelningschef. Under avdelningschefen består säkerhetsavdelningen av en central organisation i Stockholm samt en fältorganisation med regions- och länssektioner.

Den centrala organisationen är i dag indelad i tre huvudenheter, nämligen ett sekretariat och två byråer. Varje huvudenhet leds av en byråchef, och en av byråcheferna är ställföreträdare för avdelningschefen. Sekretariatet är ett stabsorgan med övergripande uppgifter såsom analys och planering samt internationella kontakter. Den ena byrån är inriktad på säkerhetsunderrättelsetjänst. Inom byråns område faller kontraspionage, terrorismbekämpning och åtgärder mot subversiv verksamhet. Den andra byrån svarar för säkerhetsskydd och internadministration. Till den byrån hör bl. a. livvakterna.

Kommittén har pekat på en del svagheter i den nuvarande organisationen på central nivå. Säkerhetsskydd och internadministration är enligt kommittén verksamheter som är alltför olika för att lämpligen höra till en och samma byrå. Vidare är det inte rationellt att terrorismbekämpning och personskydd hör till olika byråer med hänsyn till det nära sambandet mellan dessa funktioner. Också samordningen av den öppna polisens verksamhet, som i dag handläggs inom RPS öppna del, har enligt kommittén ett nära samband med terrorismbekämpningen och bör finna sig närmare denna i organisatoriskt hänseende. I stället har kommittén förordnat att säkerhetspolisens centrala organisation indelas i följande *fyra huvudenheter*, nämligen

- en huvudenhet för analys och planering och andra stabsfunktioner,
- en huvudenhet för kontraspionage och åtgärder mot subversiv verksamhet,
- en huvudenhet för terrorismbekämpning och säkerhetsskydd inklusive personskydd,
- en huvudenhet för administration och registerföring.

För närvarande ankommer det på regeringen att bestämma om byråindelningen vid säkerhetspolisen. När det gäller RPS öppna del beslutar myndigheten själv numera om indelning i byråer och enheter på lägre nivå (jfr 16 § förordningen med instruktion för rikspolisstyrelsen). En motsvarande befogenhet i organisatoriska frågor tillkommer numera i regel de flesta statsmyndigheter (jfr prop. 1986/87:99 s. 39). Kommittén har föreslagit att det i fortsättningen bör ankomma på myndigheten att bestämma om byråindelningen även vid säkerhetspolisen.

RPS har i sitt remissyttrande ställt sig bakom en indelning av säkerhetspolisen i fyra huvudenheter, dock med en något annorlunda arbetsfördelning mellan dessa än vad kommittén föreslagit.

Jag är i princip positiv till att säkerhetspolisens centrala organisation delas in i fyra byråer eller andra huvudenheter. Förslaget om att RPS i fortsättningen bör få bestämma om byråindelningen även vid säkerhetspolisen är jag emellertid inte beredd att ställa mig bakom. Regeringens särskilda ansvar för säkerhetspolisen talar enligt min mening för att den nuvarande ordningen bibehålls. Det bör dock givetvis såsom hittills ankomma på RPS att mera i detalj bestämma om hur arbetsuppgifterna skall fördelas mellan byråerna.

2.5.1 Statsmakternas styrning

Min bedömning: Regeringen bör utfärda riktlinjer för säkerhetspolisen. Riktlinjerna bör tillkomma efter samråd med partiledarna för de partier som är företrädade i utrikesnämnden.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med min bedömning.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som berört frågan är nästan alla positiva till förslaget.

Skälen för min bedömning: Den svenska modellen för styrning av myndigheternas verksamhet går i huvudsak ut på att statsmakterna ställer upp ramar för verksamheten i form av lagar och andra föreskrifter samt anvisar medel genom budgetreglering. En viss ytterligare styrning kan ske exempelvis genom särskilda uppdrag eller genom direktiv i samband med anvisning av medel. Ett stort mått av självständighet har tillagts myndigheterna bl. a. genom det grundlagsfästa förbudet för regeringen och riksdag att bestämma hur en förvaltningsmyndighet skall besluta i särskilt fall i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller som rör tillämpningen av lag (jfr 11 kap. 7 § regeringsformen).

Den grad av styrning av myndighetsverksamheten som statsmakterna utövar inom ramen för myndigheternas grundlagsfästa självständighet varierar från område till område. I fråga om den öppna polisen har statsmakterna inom ramen för budgetbehandlingen under senare år dragit upp ganska långtgående riktlinjer för verksamheten. Det ankommer sedan på de olika organen inom polisen att omsätta riktlinjerna i praktiken.

Även i fråga om säkerhetspolisens verksamhet förekommer det att riksdagen i samband med budgetbehandlingen tar ställning till mera övergripande frågor.

Jag instämmer i kommitténs uppfattning att det i fortsättningen bör läggas fast närmare riktlinjer för säkerhetspolisen. Det finns knappast skäl att på den punkten särbehandla säkerhetspolisen i förhållande till den öppna polisen. Till detta kommer säkerhetstjänstens nära samband med säkerhetspolitiska frågor, för vilka statsmakterna har ett särskilt ansvar som inte kan skjutas över på en förvaltningsmyndighet. Säkerhetspolisens verksamhet måste bygga på närmare bedömningar av säkerhetspolitisk art, som det ankommer på statsmakterna att göra. Sådana bedömningar kan t. ex. gälla militärstrategiska hotbilder, innebörden av den svenska neutraliteten och utvecklingen av den internationella terrorismen. Hit kan också räknas bedömningar av vilket hot som föreligger från subversiva grupper i samhället. Verksamheten måste fortlöpande inriktas och prioriteras mot bakgrund av förändringen i dessa bedömningar. Också när det gäller det internationella samarbetet på säkerhetstjänstens område kan riktlinjer behöva utfärdas. Givetvis måste statsmakternas – och därvid naturligen närmast regeringens – styrning av säkerhetspolisen ske på ett sätt som inte kommer i konflikt med de grundlagsfästa principerna om myndighe-

ters självständighet. Det finns också anledning att erinra om att ledningen av en viktig del av polisverksamheten, nämligen förundersökningar, ankommer på åklagare enligt vad som föreskrivs i rättegångsbalken.

I likhet med kommittén anser jag att riktlinjerna bör utfärdas i samband med regeringens regleringsbrev för säkerhetspolisen.

Sekretessen torde i allmänhet hindra att närmare riktlinjer för säkerhetspolisen redovisas offentligt. Att, såsom sker i fråga om den öppna polisen, sådana frågor behandlas i samband med riksdagens budgetbehandling är därför inte lämpligt. Det är å andra sidan särskilt angeläget att beredningen av riktlinjer på ett område som detta sker på ett sådant sätt att de kan få så bred parlamentarisk bas som möjligt. Kommittén har föreslagit att regeringen innan riktlinjer för säkerhetspolisen utfärdas bör samråda i första hand med ledarna för de oppositionspartier som är företrädare i utrikesnämnden. Jag delar kommitténs uppfattning att detta är en lämplig ordning.

2.5.2 Säkerhetspolisens ledning

Min bedömning: Ledningen av säkerhetspolisen under rikspolischefen bör anföras åt en säkerhetspolischef som rekryteras bland personer som kan komma i fråga för verksamhetsbefattningar.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med min bedömning.

Remissinstanserna: Förslaget har fått ett blandat mottagande. Förslaget tillstyrks av bl. a. JK och Svenska polisförbundet. En del remissinstanser pekar på risken för oklarheter i kompetensfördelningen mellan rikspolischefen och chefen för säkerhetspolisen.

Skälen för min bedömning: På tjänstemannaplanet leds i dag säkerhetspolisen av rikspolischefen och, under denne, chefen för säkerhetsavdelningen. Avdelningschefen rekryteras i praktiken internt inom polisväsendet.

För framgång inom säkerhetstjänsten krävs att den operativa verksamheten leds av skickliga poliser på chefsnivå. Därutöver ställs särskilda krav på den högsta ledningen som har att göra bl. a. med verksamhetens samband med utrikes- och andra säkerhetspolitiska förhållanden. Det gäller för den högsta ledningen att se till att verksamheten bedrivs i linje med den bedömning av det säkerhetspolitiska läget som statsmakterna har slagit fast. Den som skall leda och utveckla en verksamhet som säkerhetspolisens bör också ha en bred erfarenhet av samhällsfrågor över huvud och måste kunna uppträda med auktoritet i samarbetet med både statsråd och myndighetschefer.

Mot bakgrund av detta anser jag i likhet med kommittén att säkerhetspolisen bör ledas av en befattningshavare på verksamhetsnivå. Jag förordar därför att säkerhetspolisen under rikspolischefen skall ledas av en befattningshavare på överdirektörsnivå med kompetens att vara verksamhetschef. Jag kan också i övrigt i allt väsentligt instämma i vad kommittén anför om de

krav som bör ställas på chefen för säkerhetspolisen i fråga om chefsegenskaper, insikter i säkerhetspolitiska förhållanden etc. Om man till chef för säkerhetspolisen utser en person utan tidigare erfarenhet som polischef är det naturligtvis nödvändigt att försäkra sig om att den erforderliga kompetensen i polisledningsfrågor finns företrädd på närmast lägre nivå inom organisationen.

Det anförda innebär inte att rikspolischefens högsta ansvar för säkerhetspolisen upphör. Rikspolischefen är fortfarande verkschef och ordförande i verksstyrelsen. Arbetsfördelningen mellan rikspolischefen och chefen för säkerhetspolisen bör slås fast i myndighetens instruktion och arbetsordning, varvid de risker för kompetenskonflikter som några remissinstanser påtalat bör kunna undvikas. Utgångspunkten bör vara att rikspolischefen beslutar i säkerhetsfrågor av stor betydelse eller av särskild vikt samt i sådana säkerhetsfrågor som även berör den öppna polisen, t. ex. föreskrifter om samarbetet mellan den öppna polisen och säkerhetspolisen. I löpande ärenden bör rikspolischefen hållas informerad och bör då vara oförhindrad att ta till sig beslutanderätten i ett särskilt fall. I övrigt bör verksamheten vid säkerhetspolisen ledas av chefen för säkerhetspolisen, som vid förfall för rikspolischefen också bör inträda som ordförande i verksstyrelsen när denna handlägger säkerhetsärenden.

2.5.3 Parlamentarisk insyn

Min bedömning: RPS styrelse bör få till särskild uppgift att följa tillämpningen av regeringens riktlinjer för säkerhetspolisen och redovisa sin bedömning för regeringen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med min bedömning.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker förslaget. Diskrimineringsombudsmannen förordar att en nämnd för insyn i säkerhetspolisen inrättas. Medborgarrättsrörelsen föreslår en särskild nämnd för insyn i säkerhetspolisens register.

Skälen för min bedömning: En löpande parlamentarisk insyn i säkerhetspolisens verksamhet utövas av de sex lekmannarepresentanterna i RPS styrelse. Också riksdagen utövar en insyn genom i första hand justitiekonsellet. En ytterligare form för parlamentarisk insyn ligger i den i avsnitt 2.5.1 förordade ordningen med partiledaröverläggningar i samband med att regeringen utfärdar riktlinjer för säkerhetspolisen.

Kommittén har funnit att den nuvarande parlamentariska insynen genom i första hand RPS styrelse fungerar väl. Jag vill dock understryka vad kommittén också framhållit om vikten av att ta tillvara alla möjligheter att förbättra den parlamentariska insynen, som på detta område kan sägs vara en ersättning för den bristande insyn från allmänhetens sida som sekretessen föranleder.

Kommittén har tagit avstånd från tanken på att inrätta en särskild nämnd för insyn i säkerhetspolisen. Jag gör samma bedömning med hänsyn bl. a. till att det då skulle kunna bli svårt att få en heltäckande

parlamentarisk kontroll av verksamheten inom polisen och att få en samlad bild av det viktiga samarbetet mellan säkerhetspolisen och den öppna polisen. Jag förordar i stället, liksom kommittén, att man bygger vidare på den redan väl fungerande insyn som utövas genom RPS styrelse.

Styrelsen har i dag beslutanderätt huvudsakligen i anslagsfrågor och personalkontrollärenden. Frågor kring personalkontrollen kommer att behandlas i ett senare skede. I övrigt har styrelsen en rådgivande funktion i enlighet med vad som slagits fast i fråga om lekmannainflytandet vid statliga myndigheter i regeringens verksledningsproposition (jfr prop. 1986/87:99, KU 29, rskr. 226). En lämplig utgångspunkt för en fördjupad insyn i säkerhetspolisen bör kunna vara att genom en föreskrift i RPS instruktion ge styrelsen i uppgift att nära följa verksamheten vid säkerhetspolisen, särskilt med avseende på tillämpningen av de riktlinjer, som regeringen utfärdar för säkerhetspolisen (jfr avsnitt 2.5.1). I uppgiften bör också ligga en skyldighet att till regeringen rapportera resultatet av granskningen.

Rent praktiskt innebär dessa uppgifter att styrelsen får anledning att företa en mera systematisk granskning av säkerhetspolisen än för närvarande. Det får därvid ankomma på styrelsen att ge anvisningar om den redovisning av verksamheten som erfordras från tjänstemännens sida. Också när det gäller avfattandet av granskningsrapporter ankommer det på tjänstemännen vid myndigheten att biträda styrelsen i den utsträckning som begärs.

I remissyttrandet från Medborgarrättsrörelsen förordas att en särskild nämnd inrättas för insyn i säkerhetspolisens register. Också kommittén har tagit upp frågan om en särskild registernämnd för säkerhetspolisen. Kommittén har anfört att den kommer att behandla saken i samband med dess kommande översyn av personalkontrollen. Till dessa frågor finns det anledning att återkomma i ett annat sammanhang.

2.6 Personalpolitik

2.6.1 Rekrytering och utbildning

Min bedömning: En provotid om ett år bör gälla som huvudregel vid rekrytering till säkerhetspolisen.

Kommitténs förslag: Förslaget går bl. a. ut på att en årslång provtjänstgöring bör göras obligatorisk och att personalen vid säkerhetspolisens regions- och länssektioner i utbildningssyfte bör tjänstgöra en tid vid den centrala organisationen i Stockholm.

Remissinstanserna: En del remissinstanser är kritiska till obligatorisk tjänstgöring i Stockholm.

Skälen för min bedömning: Poliserna vid säkerhetspolisen rekryteras från den öppna polisen. Efter ett mycket noggrant urvalsförfarande kommanderas ett antal av de sökande till ett års provtjänstgöring vid säkerhetspolisen. De som godkänns vid provtjänstgöringen får därefter fast tjänst

vid säkerhetspolisen och lämnar sina tjänster vid den lokala polisorganisationen. Praktisk och teoretisk utbildning varvas under provtjänstgöringen och därefter. Det förekommer också olika slag av vidareutbildning.

Vid sidan av poliser tjänstgör även annan personal vid säkerhetspolisen. Huvuddelen av den personalen rekryteras i praktiken från de lokala polismyndigheterna. Rekryterings- och utbildningsförfarandet är likartat som för poliser. För personal som rekryteras utanför totalförsvaret är provtjänstgöringen sex månader.

Kommittén har utförligt analyserat de särskilda krav i fråga om såväl yrkesskicklighet som personliga egenskaper som måste kunna ställas på säkerhetspolisens personal mot bakgrund av verksamhetens särskilda beskaffenhet. När det gäller de personliga egenskaperna framhåller kommittén bl. a. att omdöme och diskretion krävs vid hanteringen av de mycket känsliga uppgifter som kan ligga i säkerhetsarbetet. Det är också viktigt att tjänstemännen kan behålla ett demokratiskt och öppet sinne trots att miljön inom säkerhetspolisen med nödvändighet är sluten.

Jag kan instämma i vad kommittén anfört.

Mot bakgrund av sina överväganden har kommittén framhållit vikten av att rekrytering och utbildning står på en hög nivå vid säkerhetspolisen. När det gäller rekryteringen har kommittén funnit att den fungerar bra och att säkerhetspolisen förmår rekrytera många av de bästa poliserna. Kommittén föreslår därför inga genomgripande förändringar på den punkten utan rekommenderar att den nuvarande lyckade rekryteringsordningen utvecklas ytterligare genom olika interna åtgärder. Provtjänstgöringen vid säkerhetspolisen bör enligt kommittén vara ett år för all personal, vilket kräver ändring av en till sitt närmare innehåll hemlig förordning från år 1980 (rekryteringsförordningen). Beträffande utbildningen föreslås att tjänstgöring vid andra myndigheter i viss utsträckning läggs in i tjänstgöringen vid säkerhetspolisen för att bredda personalens erfarenheter. Sådan tjänstgöring skulle kunna äga rum exempelvis inom olika totalförsvarsmyndigheter, vid statens invandrarverk eller inom utrikesförvaltningen. För personalen vid säkerhetspolisens regions- och länssektioner, som i dag utbildas huvudsakligen regionalt och lokalt, bör enligt kommittén minst hälften av den praktiska tjänstgöringen under inskolningsåret förläggas till Stockholm så att utbildningen blir mera allsidig. Kommittén har också uttalat sig positivt om strävan att öka antalet kvinnor vid säkerhetspolisen.

Jag kan i stora delar ansluta mig till vad kommittén har anfört. En fortsatt god rekrytering och utbildning är en förutsättning för att det praktiska arbetet inom säkerhetspolisen skall kunna bedrivas kompetent och effektivt. Såväl rekrytering som utbildning utvecklas också fortlöpande genom interna åtgärder vid säkerhetspolisen. På några punkter kan behövas medverkan från regeringens sida. Det gäller t. ex. längden av tiden för provtjänstgöring vid säkerhetspolisen, vilken regleras genom den nyss nämnda hemliga rekryteringsförordningen. Jag ansluter mig på den punkten till kommitténs förslag såtillvida att man bör eftersträva att provtjänstgöringen omfattar ett år även för den personal som rekryteras utanför totalförsvaret. Om principen tillämpas undantagslöst, finns det dock risk för att rekryteringen försvåras på grund av att sökande från exempelvis

privata företag inte torde kunna påräkna en motsvarande lång tjänstledighet från det ordinarie arbetet. Detta skulle bl. a. kunna gå ut över rekryteringen av olika slag av specialister till säkerhetspolisen (jfr avsnitt 2.6.2). Regeln i rekryteringsförordningen bör därför ändras så att årslång provtjänstgöring bör gälla som huvudregel beträffande all personal, men att undantag skall kunna medges när det finns skäl för det.

Jag finner det vidare angeläget att personalen vid regions- och länssektionerna får tillfälle att fullgöra en del av den praktiska utbildningen vid säkerhetspolisens centrala organisation i Stockholm.

Med tanke på den speciella karaktär som arbetet vid säkerhetspolisen har anser jag det angeläget att RPS bedriver en aktiv personalpolitik och att tillräckliga resurser avdelas för personalvård.

2.6.2 Specialistkompetens

Min bedömning: Säkerhetspolisen bör tillföras specialistkompetens inom olika områden, såsom teknik, juridik, utrikespolitik och militära frågor.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med min bedömning.

Remissinstanserna: Alla remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker förslaget.

Skälen för min bedömning: De två största personalkategorierna vid säkerhetspolisen är poliser och tjänstemän med administrativa uppgifter, såsom personal- och ekonomiadministration, registerarbete och kansliarbete. Dessutom finns personal med mera specialistbetonade arbetsuppgifter, såsom högre administration, datateknik, elektronik, fotografering, radioteknik, utbildning och tolkverksamhet.

Kommittén har funnit att säkerhetspolisens behov av specialistkompetens inte är tillgodosett fullt ut i dag. Med specialistkompetens menas här i första hand kompetens inom olika akademiska specialområden. Som en följd av detta har man enligt kommittén svårt att följa teknikutvecklingen inom säkerhetsskyddet och andra områden i erforderlig utsträckning. Verksamheten vid de datatekniska funktionerna är också ansträngd på grund av brist på dataspecialister. Bristen på teknisk sakkunskap gör enligt kommittén att det kan vara svårt för säkerhetstjänsten att hålla jämna steg med den tekniska utvecklingen inom motståndarnas underrättelsetjänst samt att utveckla och utnyttja tekniska hjälpmedel, t. ex. det datoriserade registret för spaning, riskanalys m. m. Den fortlöpande informationen om vissa internationella förhållanden behöver också förbättras. Man har heller inte den juridiska och militära kompetens som behövs för att handlägga kvalificerade säkerhetsfrågor på försvarsindustrins område. Även på en del andra områden kan det enligt kommittén finnas skäl att överväga en förstärkning av säkerhetspolisens specialistkompetens.

Kommittén anvisar fyra vägar för att tillföra specialistkompetens. Utgångspunkten bör enligt kommittén var en externrekrytering av specialis-

ter, dvs. att personer med specialistkompetens anställs vid säkerhetspolisen. I andra fall kan det vara bättre att knyta en expert till säkerhetspolisen som konsult på deltid. Också internrekrytering av lämpliga personer som ges specialistutbildning genom myndighetens försorg kan tänkas. En fjärde metod kan vara att personal kommenderas från annan myndighet för tjänstgöring vid säkerhetspolisen, något som redan sker i fråga om militär personal. Enligt vad kommittén har funnit bör en kvalificerad tekniker knytas till verksamheten på stabsnivå för övergripande uppgifter inte minst när det gäller säkerhetsskyddet. Utrikesdepartementet bör på konsultbasis biträda säkerhetspolisen med utrikespolitisk expertis. För ärenden om säkerhetsskydd inom försvarsindustrin behöver juridisk och militär expertis tillföras. I övrigt bör det ankomma på verksledningen att fortlöpande se till att uppkommande behov av att tillföra specialistkompetens blir beaktade. Det får enligt kommittén från fall till fall bedömas om den kompetensen skall tillföras genom extern- eller internrekrytering, på konsultbasis eller genom kommandering av personal från annan myndighet.

Också jag är av den uppfattningen att det är viktigt att specialistkompetens tillförs säkerhetspolisen i ökad omfattning. Jag är dock inte nu beredd att i detalj ta ställning till frågan om vilken specialistkompetens som bör tillföras och hur det lämpligen bör ske. Jag avser att med RPS ta upp dessa frågor.

2.6.3 Personalrörlighet

Min bedömning: Ett system med personalcirkulation införs för livvakter och i viss utsträckning för spanare. Dessa bör tillföras säkerhetspolisen genom kommandering från den lokala polisorganisationen. En ökad personalrörlighet bör eftersträvas även för övrig personal.

Kommitténs förslag: Personalcirkulation införs i princip för all personal vid säkerhetspolisen, differentierad efter olika personalkategorier.

Remissinstanserna: Kommitténs förslag har fått ett blandat mottagande. Risken för att cirkulationen kommer att urholka säkerhetspolisens kompetens framhålls av flera instanser, bl. a. RPS, åklagarmyndigheterna i Stockholm och Göteborg, Svenska polisförbundet, JUSEK, Svenska arbetsgivarföreningen och Föreningen Sveriges polischefer. RPS tillstyrker cirkulation beträffande livvakter och spanare.

Skälen för min bedömning: Huvuddelen av personalen vid säkerhetspolisen rekryteras från den öppna polisen. Det finns i dag inget organiserat återflöde av personal från säkerhetspolisen.

Detta system för tjänstgöringen skapar en kontinuitet, som uppenbarligen är till fördel för verksamheten i flera avseenden. Det finns emellertid också nackdelar med en låg personalrörlighet. Om rekryteringsförhållandena är sådana att medelåldern kommer att bli alltför hög, finns en viss

risk för att organisationen förlorar i vitalitet. I olika sammanhang har också framhållits att en alltför sluten miljö kan vara en grogrund både för interna motsättningar och för en kultur som kan tänkas stå i motsättning till omvärldens.

Kommittén har utförligt analyserat dessa förhållanden och kommit fram till att ett system med personalcirkulation bör införas vid säkerhetspolisen. Det av kommittén föreslagna cirkulationssystemet går ut på att tjänstgöringstiden vid säkerhetspolisen i normalfallet inte bör överstiga tio år. För livvakter bör tiden inte överstiga fem år med hänsyn bl. a. till de krav som ställs på dessa i fysiskt hänseende. I de fall då kontinuitetskravet gör sig särskilt gällande eller då behovet av cirkulation är mindre framträdande bör tjänstgöringstiden enligt kommittén kunna utsträckas. Det gäller t. ex. personal med specialistkompetens, administrativ personal samt befordrade tjänstemän. Cirkulationssystemet bygger på att tjänstemännen har full anställningstrygghet hos staten.

För att underlätta cirkulationen i fråga om poliser vid säkerhetspolisen har kommittén också förordat att dessa i fortsättningen skall vara anställda vid den lokala polisorganisationen och tillföras säkerhetspolisen genom inkommandering.

Förslaget om personalcirkulation har mottagits välvilligt av flera remissinstanser, bl. a. JK och RÅ. Hos många instanser som yttrat sig i frågan har förslaget dock väckt betänkligheter. RPS framhåller att sekretesskyddet kan bli lidande och att myndigheten ser mycket allvarligt på riskerna av att kontaktnät upplöses och kunskaper försvinner från säkerhetspolisen som en följd av cirkulationen. Det finns vidare enligt RPS risk för att cirkulationen skapar en otrygghet hos personalen som gör att många söker sig bort från säkerhetspolisen i förtid och som verkar hämmande på rekryteringen dit. Statskontoret anser att det är tveksamt från säkerhetssynpunkt att tvinga bort de anställda. En ökad rörlighet bör i stället åstadkommas genom stimulerande åtgärder. Åklagarmyndigheten i Stockholm anför att verksamheten vid säkerhetspolisen mer än på de flesta områden torde kräva kunskaper och erfarenheter som det tar lång tid att tillägna sig och att en gräns vid tio års tjänstgöring kan vara för kort. Från åklagarmyndigheten i Göteborg framhålls att det vore fel att inte låta skickliga, särskilt utvalda och välutbildade polismän få ägna sig åt den verksamhet som de blivit experter på. En möjlighet att ge andra arbetsuppgifter åt dem som av någon anledning inte längre är lämpade för säkerhetstjänst erbjuds ändå genom den regel om omplacering som kommittén också föreslagit. Också Sveriges advokatsamfund ställer sig tveksamt till en hårt driven cirkulation och menar att en bättre ordning kan vara att i stället använda institutet omplacering vid behov. Svenska polisförbundet anför, mot bakgrund av tidigare erfarenheter, att det finns en risk för att den höga kvaliteten på poliserna vid säkerhetsavdelningen kommer att försvinna som en följd av cirkulationen. Också JUSEK ser en risk för att cirkulationssystemet kommer att föra med sig rekryteringssvårigheter och kvalitetsförsämring. Svenska arbetsgivareföreningen anför på liknande grund att den föreslagna ordningen för personalcirkulation inte är realistisk.

För egen del vill jag till att börja med anföra följande. Personalen är en

myndighets största tillgång. Personalcirkulation kan ha ett stort värde som ett sätt både att vitalisera verksamheten inom en organisation och att stimulera personalen genom omväxling i fråga om arbetsuppgifter. Detta är viktigt inte minst i en organisation som säkerhetspolisen. Såsom kommittén framhållit finns också andra skäl som talar för en ökad personalrörlighet. Jag ställer mig själv i princip positiv till ett system för personalcirkulation vid säkerhetspolisen.

Mot en ökad personalrörlighet måste dock vägas de olägenheter som en sådan ordning kan föra med sig. Det gäller bl. a. kravet på kontinuitet. På säkerhetspolisens område är behovet av kontinuitet i många fall särskilt framträdande. Det beror på flera omständigheter. Säkerhetstjänst är en verksamhet som ställer krav på delvis omfattande specialkunskaper av ett slag, som inte kan läras vid universitet eller andra skolor. Sådana specialkunskaper måste i stället förvärvas genom långvarig inskolning och praktisk tjänstgöring inom säkerhetstjänsten. Ett utmärkande drag för säkerhetstjänsten är också vikten av kontakter med personer som kan ge informationer från svårtillgängliga kretsar och miljöer. Kontakterna kan ibland ta mycket lång tid att etablera. De bygger på ömsesidigt förtroende och kan inte utan vidare övertas av någon annan tjänsteman. Också det starka kravet på sekretesskydd för verksamheten talar mot en hög omsättning av personalen. Man kan heller inte bortse ifrån att en cirkulation av personal från säkerhetspolisen åter till den öppna polisorganisationen och till andra myndigheter skulle kunna medföra problem av praktisk eller personalpolitisk art.

Vid en avvägning mellan de motstående intressen som sålunda gör sig gällande i saken har jag kommit till uppfattningen att ett generellt system för personalcirkulation vid säkerhetspolisen inte bör införas. Med hänsyn till de fördelar som följer med en ökad personalrörlighet, anser jag emellertid att personalcirkulation bör genomföras beträffande de personalkategorier vars utbildning och arbetsuppgifter gör cirkulation särskilt lämplig. Jag tänker då i första hand på livvakter och på spanare. Även för övriga personalkategorier anser jag att en ökad personalcirkulation i och för sig kan vara önskvärd. Jag är dock, med hänvisning till bl. a. kravet på kontinuitet och effektivitet i verksamheten, inte beredd att förorda att en sådan ordning införs på det regelmässiga sätt som kommittén har föreslagit.

Att åstadkomma en lämplig personalrörlighet för andra personalkategorier än livvakter och spanare bör som jag ser saken i första hand vara en uppgift för RPS som arbetsgivarmyndighet. Utformningen av ett system härför bör givetvis grundas på de erfarenheter som cirkulationssystemet beträffande livvakterna ger, och det måste så långt det är möjligt bygga på samförstånd mellan arbetsgivare och respektive tjänsteman. För varje tjänsteman som nyanställs bör RPS i samförstånd göra upp en plan för tjänstgöringen vid säkerhetspolisen och för en avveckling av anställningen där. Några bestämda tjänstgöringstider bör inte läggas fast vid en nyanställning. Däremot bör kommitténs idéer härvidlag kunna tjäna som riktmärken för hur lång en tjänstgöring lämpligen bör vara. Planen får fortlöpande följas upp och revideras. RPS bör underlätta cirkulation genom en

omsorgsfull personalpolitik som bl. a. innebär att man på ett aktivt sätt bistår en tjänsteman som skall lämna säkerhetspolisen. Jag är övertygad om att man med ett sådant mer individuellt system som jag nu skisserat kommer att uppnå ett för verksamheten och för den anställde ändamålsenligt resultat. Vad jag nu sagt innebär att någon ändring i formerna för anställning vid säkerhetspolisen inte bör ske beträffande de personalkategorier det nu gäller.

Den ordning för personalcirkulation som jag har förordat bör kompletteras med nya regler om förflyttningskyldighet för anställda vid säkerhetspolisen. Till det återkommer jag i avsnitt 2.6.4.

Beträffande livvakter förordar jag, som jag nyss sagt, att man mer regelmässigt går över till en ordning med cirkulation mellan säkerhetspolisen och den öppna polisen. Detsamma bör i viss utsträckning gälla också i fråga om spanare. På bägge grupperna ställs särskilda krav i fysiskt hänseende och på att kunna behålla koncentrationen under långa arbetspass. När det gäller spanarna tillkommer att de av taktiska skäl inte bör vara kända till namn eller utseende utanför säkerhetspolisen.

Jag förordar vidare att livvakter och spanare i regel tillförs säkerhetspolisen genom kommendering från den lokala polisorganisationen. Den ordningen tillämpas sedan gammalt i fråga om kriminalpolismän vid rikskriminalen, dvs. inom RPS öppna del, och har i viss omfattning också prövats med gott resultat när det gäller spanare vid säkerhetspolisen. Genom ett system med inkommendering, som också har tillstyrkts av RPS, underlättas cirkulationen samtidigt som man tillgodoser intresset av att kunna anpassa det för tillfället tillgängliga antalet livvakter efter variationer i behovet. En lämplig normaltids för tjänstgöring som livvakt vid säkerhetspolisen bör kunna vara omkring fem år. Samma tid bör normalt tillämpas för spanare. Tiden måste emellertid kunna varieras med hänsyn till bl. a. kravet på att det hela tiden finns ett tillräckligt antal erfarna livvakter och spanare vid säkerhetspolisen. För kontinuitetens skull kan det också vara lämpligt att en mindre del av livvakt- och spaningsorganisationen är undantagen från cirkulationen. En del av spaningspersonalen bör efter tjänstgöringstiden kunna övergå till inhämtnings- eller bearbetningsverksamhet. Livvakter och spanare som kommenderas till säkerhetspolisen bör ges en utbildning som är särskilt avpassad för arbetsuppgifterna.

2.6.4 Förflyttningskyldighet

Min bedömning: Det bör i lag tas in regler som gör det möjligt att förflytta anställda vid säkerhetspolisen till andra statliga tjänster.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med min bedömning.

Remissinstanserna: Kommitténs förslag har tillstyrkts av bl. a. RÅ och RPS och lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Svenska polisförbundet anser att nuvarande omplaceringsregler är tillfyllest.

Skälen för min bedömning: Möjligheterna att avlägsna en statstjänsteman från hans befattning har fått en ingående reglering i lagen (1976:600) om offentlig anställning (omtryckt 1987:1000, ändrad senast 1988:1284-LOA), lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) och anställningsförordningen (1965:601, omtryckt 1988:1021-AF). Genom avskedande kan arbetstagaren omedelbart skiljas från anställningen, medan uppsägning föregås av en uppsägningstid. För såväl avskedande som uppsägning krävs saklig grund, exempelvis visst slag av brottslighet eller förtroendebrott från arbetstagarens sida. En uppsägning anses i regel inte sakligt grundad om arbetsgivaren har underlåtit att först försöka rätta till problemen på annat sätt eller om det bedöms skäligt att arbetsgivaren i stället omplacerar arbetstagaren. Inte heller får någon avskedas eller sägas upp på grund av personliga förhållanden som arbetsgivaren har känt till under längre tid än en månad. Förfarandet styrs av procedurregler om bl. a. underrättelse till fackliga organisationer om den tilltänkta åtgärden. Beslut om avskedande eller uppsägning på grund av personliga förhållanden fattas inom polisväsendet av personalansvarsnämnden vid RPS eller, i fråga om vissa högre befattningshavare, av statens ansvarsnämnd. Ett beslut om avskedande eller uppsägning kan enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister överprövas av domstol på talan av arbetstagaren eller hans fackliga organisation.

En arbetstagare vid bl. a. polisen kan också avlägsnas från sin tjänst genom att försättas i disponibilitet. Han behåller då i princip sina löneförhållanden. Reglerna härom har tillkommit bl. a. för att skydda från säkerhetssynpunkt viktiga förvaltningsområden från tjänstemän som är opålitliga eller annars olämpliga.

Den som innehar en löntjänst (tidigare ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänst) är vidare skyldig att utöva en annan sådan statlig tjänst hos en myndighet inom samma verksamhetsområde (18 § AF). Tjänstemannen behåller då sin gamla tjänst men tjänstgör på en annan tjänst. För säkerhetspolisens del kompletteras regeln av en föreskrift i den i det föregående (avsnitt 2.6.1) nämnda rekryteringsförordningen från år 1980. Denna föreskrift infördes genom en ändring år 1982 och innebär att en tjänsteman vid säkerhetspolisen kan omplaceras till den lokala polisorganisationens verksamhetsområde om han på grund av alkoholmissbruk eller andra personliga förhållanden har visat sig olämplig från säkerhetssynpunkt för fortsatt tjänstgöring vid säkerhetspolisen.

Reglerna om avskedande, uppsägning och omplacering av arbetstagare i statlig tjänst är utformade med tanke på den offentliga verksamheten i allmänhet. De bygger på en avvägning mellan arbetsgivar- och arbetstagarintressen, som innebär att stor hänsyn tas till arbetstagarens intresse av trygghet i anställningen men att hänsyn också kan tas till att särskilda krav måste kunna ställas på innehavare av vissa slag av tjänster. Reglerna tar i första hand sikte på fall av klart dokumenterad olämplighet. Reglerna om att försätta en polisman i disponibilitet får användas även vid misstanke om opålitlighet. Att försätta en befattningshavare i disponibilitet är emellertid en ingripande åtgärd, som nästan aldrig tillämpas i praktiken. Där-

emot har omplaceringsregeln i rekryteringsförordningen kommit till användning vid ett antal tillfällen.

Som kommittén framhållit har den nuvarande ordningen en del brister från effektivitetssynpunkt. En brist är att 1982 års specialregel endast tar sikte på en persons olämplighet från säkerhetssynpunkt. Vid andra former av olämplighet kan det fortfarande vara svårt för myndigheten att handla med tillräcklig snabbhet och kraft. En annan brist som också gäller specialregeln är att den omplacerade tjänstemannen behåller sin tjänst vid säkerhetspolisen och endast frånträder utövningen av den så länge han utövar annan tjänst. En sådan omplacering har ju egentligen karaktär av ett provisorium.

Kommittén har härutöver framhållit att nuvarande regler inte ger stöd för att genomdriva den cirkulation mellan säkerhetspolisen och den öppna polisen som kommittén förordat.

Även om någon generell personalcirkulation av det slag som kommittén föreslagit inte bör genomföras, anser jag att man bör öka möjligheterna att förflytta arbetstagare från säkerhetspolisen, även om de inte utgör direkta säkerhetsrisker. När det gäller säkerhetspolisen bör kraven på kompetens och pålitlighet hos personalen väga över de anställdas intresse av stabilitet i arbetsförhållandena. Detta innebär självfallet inte att personalen inom säkerhetspolisen bör ha ett sämre anställningsskydd än arbetstagare i allmänhet. Det innebär däremot att det inte bör föreligga någon garanti för att tjänstgöringen allt framgent skall fullgöras inom säkerhetspolisens område.

Jag förordar därför att man inför bestämmelser om att arbetstagare vid säkerhetspolisen får förflyttas till en annan statlig tjänst. Poliser bör dock få förflyttas endast till polistjänster. Grundläggande bestämmelser härom bör tas in i lagen om offentlig anställning. Närmare bestämmelser får ges i förordningsform.

Sådana bestämmelser om förflyttningsskyldighet bör kunna göra att man i ett konkret fall kan undvika att försätta en arbetstagare i disponibilitet, vilket är en mera ingripande åtgärd. Jag vill understryka att regeln självfallet måste tillämpas med stort omdöme och med allt tillbörligt hänsynstagande till den enskilde tjänstemannen. I de allra flesta fall bör en förflyttning kunna åstadkommas i fullt samförstånd med den anställde.

2.7 Lagteknisk lösning

Mitt förslag: Regler om att rikspolisstyrelsen kan ges i uppdrag att leda polisverksamhet rörande brott mot rikets säkerhet tas in i polislagen (1984:387). Vidare tas i lagen (1976:600) om offentlig anställning in bestämmelser om förflyttningsskyldighet för arbetstagare vid säkerhetspolisen.

Kommitténs förslag: Kommittén har förordat en utförligare reglering av säkerhetspolisen i polislagen. Förslaget om ändring i lagen om offentlig anställning överensstämmer i sak med mitt.

Remissinstanserna: Förslagen har i huvudsak lämnats utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Grundläggande regler för polisväsendet finns i *polislagen*. Lagen innehåller inga särskilda regler för säkerhetspolisen, men åtskilliga av bestämmelserna är ändå tillämpliga på verksamheten där. *Polislagen* innehåller även bestämmelser om RPS (7 §). Enligt bestämmelserna är RPS central förvaltningsmyndighet för polisväsendet och har tillsyn över detta. Vidare föreskrivs bl. a. att regeringen kan uppdra åt RPS att i särskilda hänseenden leda polisverksamhet eller bestämma om sådan verksamhet.

I förordningen med instruktion för rikspolisstyrelsen finns bl. a. bestämmelser om RPS uppgifter och befogenheter i fråga om att utöva polisledning samt om myndighetens ledning och organisation i stort. Den grundläggande bestämmelsen när det gäller myndighetens befattning med säkerhetsfrågor är bemyndigandet i 4 § att utöva polisledning i fråga om polisverksamhet rörande brott mot rikets säkerhet. Också genom en del andra författningar har RPS tilldelats uppgifter med anknytning till skyddet för rikets säkerhet. Hit hör bl. a. personalkontrollkungörelsen, säkerhetsskyddsförordningen och upphandlingsförordningen.

Kommittén har förordat att grundläggande regler för säkerhetspolisen tas in i *polislagen*. Kommitténs lagförslag bör fogas till protokollet som *bilaga 3*.

Jag anser i linje med vad kommittén föreslagit att vissa regler om rikspolisstyrelsens uppgifter i fråga om polisverksamheten rörande brott mot rikets säkerhet bör tas in i *polislagen*. Likaså ansluter jag mig till den av kommittén framförda tanken på att det bör göras en noggrannare avgränsning av säkerhetspolisens arbetsuppgifter än vad som är fallet i dag och på att det bör ankomma på regeringen, och inte på RPS, att göra den avgränsningen. Däremot anser jag inte att man i *polislagen* bör gå in på organisationsfrågor, såsom säkerhetspolisens ledning och utformningen av den parlamentariska insynen. Sådana frågor regleras i dag i förordningsform när det gäller både den öppna polisen och säkerhetspolisen, och så bör det enligt min mening vara även i fortsättningen. Att reglera RPS organisation i lagform såvitt avser säkerhetspolisen skulle kunna ge ett intryck av att säkerhetspolisen är "en myndighet i myndigheten", vilket ligger mindre väl i linje med det ställningstagande i fråga om säkerhetspolisens organisatoriska hemvist som gjorts i avsnitt 2.2.

Mitt förslag går därför ut på att det i *polislagen* uttryckligen bör föreskrivas att regeringen kan uppdra åt RPS att leda polisverksamhet för att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet. Föreskriften tas lämpligen in i 7 § i anslutning till den föreskrift som redan finns där om att regeringen kan uppdra åt RPS att bl. a. leda polisverksamhet i särskilda hänseenden. Med stöd av bemyndigandet får det sedan ankomma på regeringen att i instruktionen för RPS ta in regler om den närmare avgränsningen av säkerhetspolisens uppgifter med utgångspunkt från vad som anförts i avsnitt 2.3.

Mina ställningstaganden föranleder också en del andra ändringar i RPS instruktion, såsom beträffande insynen i säkerhetspolisverksamheten från RPS styrelse.

Bestämmelser om förflyttningsskyldighet för vissa anställda hos staten finns i 7 kap. 8 § *lagen om offentlig anställning, (LOA)*. I paragrafens första stycke sägs till en början att arbetstagare hos staten som är anställd med fullmakt får förflyttas till annan statlig tjänst som tillsätts med fullmakt. Inom försvarsmakten får dessutom arbetstagare som innehar en militär tjänst och som är anställd med förordnande tills vidare förflyttas till annan militär tjänst enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar. Enligt andra stycket får förflyttning till anställning hos myndighet inom annat verksamhetsområde ske bara om arbetsuppgifterna är likartade eller arbetstagaren i allt fall med hänsyn till sin utbildning är lämpad för anställningen. Frågan om förflyttning prövas enligt 15 kap. 2 § LOA av regeringen eller, när det gäller förflyttning till tjänst som tillsätts av samma myndighet som har anställt arbetstagaren, av myndigheten.

Kommittén har föreslagit att en bestämmelse om förflyttningsskyldighet för arbetstagare inom säkerhetspolisen tas in i 7 kap. 8 § första stycket LOA. Kommitténs lagförslag bör fogas till protokollet som *bilaga 3*.

Jag har i det föregående ställt mig bakom tanken på att införa ett system med ökad personalrörlighet inom säkerhetspolisen. Jag delar kommitténs uppfattning att bestämmelser om förflyttningsskyldighet lämpligen bör tas in i LOA. Bestämmelserna bör ges den innebörd att en arbetstagare vid säkerhetspolisen får förflyttas till en annan anställning inom polisväsendet eller vid någon annan statlig myndighet enligt de föreskrifter som regeringen meddelar. Till detta bör fogas en bestämmelse om att en arbetstagare som är polis endast får förflyttas till en annan polistjänst.

De detaljbestämmelser som behövs får meddelas i förordningsform och kan lämpligen tas in i polisförordningen (1984:730).

De föreslagna ändringarna i polislagen och LOA bör träda i kraft den 1 juli 1989.

3 Anslagsberäkning

E 2. Polisverksamheten rörande brott mot rikets säkerhet m. m.

1988/89 Anslag	211 469 000
1989/90 Förslag	257 158 000

RPS har föreslagit att anslaget förs upp med 254 375 000 kr.

I årets budgetproposition (prop. 1988/89:100, bil. 15 s. 133) har regeringen föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Polisverksamheten rörande brott mot rikets säkerhet m. m. för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 211 469 000 kr.

Jag beräknar nu anslaget till 257 158 000 kr.

4 Författningsförslag

Inom civildepartementet har upprättats förslag till

lag om ändring i polislagen (1984:387),

lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning.

Förslaget till ändring i polislagen har upprättats efter samråd med chefen för justitiedepartementet.

Med hänsyn till lagförslagets beskaffenhet anser jag att lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

5 Specialmotivering

Förslaget till lag om ändring i polislagen (1984:387)

7 §

Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet och har tillsyn över detta. Styrelsen skall verka för planmässighet, samordning och rationalisering inom polisväsendet.

Regeringen kan uppdra åt rikspolisstyrelsen att *leda polisverksamhet för att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet. Regeringen kan också uppdra åt rikspolisstyrelsen att i särskilda hänseenden leda annan polisverksamhet.* När rikspolisstyrelsen leder polisverksamhet skall vad som i lag eller författning föreskrivs om polismyndighet i tillämpliga delar gälla även rikspolisstyrelsen.

Paragrafen innehåller föreskrifter om RPS uppgifter. Ändringen innebär att det i andra stycket har förts in en uttrycklig regel om att regeringen kan uppdra åt RPS att leda polisverksamhet för att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet. Saken har behandlats i avsnitt 2.7. Vidare har nuvarande föreskrifter om att regeringen kan uppdra åt RPS att bestämma om polisverksamhet tagits bort. Föreskrifter om sådan delegationsmöjlighet

får anses överflödiga (jfr 8 kap. 13 § regeringsformen). Föreskrifter i ämnet finns i förordningen med instruktion för RPS.

Med att leda polisverksamhet menas att direkt leda verksamheten vid de polisstyrkor som myndigheten disponerar över. Det nuvarande uttrycket bestämma om polisverksamhet och som tas bort ur paragrafen syftar däremot på s. k. indirekt ledning. Därmed menas en befogenhet att meddela allmänna riktlinjer eller mera konkreta organisatoriska direktiv för polisverksamheten vid andra polismyndigheter (jfr prop. 1983/84:111 s. 69).

Med stöd av den nya regeln kan regeringen ge RPS i uppdrag att leda den polisverksamhet rörande brott mot rikets säkerhet som bedrivs inom säkerhetspolisen med egen personal eller med personal från andra polismyndigheter som RPS disponerar som polisförstärkning (direkt ledning). Dessutom bör RPS meddela föreskrifter för den verksamhet som förekommer vid andra polismyndigheter i den mån verksamheten avser brott mot rikets säkerhet (indirekt ledning). Befogenheten att utöva indirekt ledning bör i första hand vara aktuell att använda när det gäller samordningen av bevaknings- och säkerhetsarbetet vid statsbesök och liknande händelser samt livvaktverksamhet och personskydd i övrigt. Den indirekta ledningsbefogenheten bör emellertid också kunna användas i vissa andra sammanhang, såsom vid fördelning av arbetsuppgifter mellan säkerhetspolisen och den öppna polisen i en viss utredning som berör bägge grenarna av polisen.

I paragrafen sägs vidare att regeringen kan uppdra åt RPS att i särskilda hänseenden leda annan polisverksamhet. Med stöd därav kan regeringen t. ex. ge RPS direkt polisledningsrätt i fråga om verksamhet som bör falla inom säkerhetspolisens område utan att den avser skyddet av rikets säkerhet, t. ex. terrorism som riktar sig mot enskilda intressen (jfr avsnitt 2.3). Bemyndigande om indirekt ledning på området får ges i instruktionen för RPS.

Med rikets säkerhet avses både den inre säkerheten för statskicketts bevarande och den yttre säkerheten för ett nationellt oberoende. Att avgöra om en viss brottsutredning avser brott mot rikets säkerhet erbjuder i regel inga svårigheter. Dit hör exempelvis brott mot 18 och 19 kap. brottsbalken och en del specialstraffrättsliga bestämmelser om förbud mot att beträda militära områden o. d. I vissa fall kan dock gränsdragningen vara svårare, t. ex. vid överträdelse av straffbestämmelser i 3, 4 och 13 kap. brottsbalken, som inte i första hand är avsedda att skydda rikets säkerhet men som under vissa omständigheter kan innefatta ett sådant brott. Gränsdragningsfrågor kan också aktualiseras i fall där en brottsutredning berör både brott mot rikets säkerhet och annan brottslighet. Det ankommer givetvis i sista hand på RPS att pröva om en viss brottsutredning faller inom ramen för säkerhetspolisens kompetens enligt förevarande paragraf. I regeringens befogenhet enligt paragrafen att bestämma att säkerhetspolisen skall fullgöra även annan polisverksamhet ligger också att regeringen i ett konkret fall kan uppdra åt säkerhetspolisen att fullgöra en viss polisuppgift.

7 kap.**8 §**

En arbetstagare hos staten som är anställd med fullmakt får förflyttas till en annan statlig tjänst, som tillsätts med fullmakt. Inom försvarsmakten får dessutom en arbetstagare, som har en militär tjänst och som är anställd med förordnande tills vidare, förflyttas till en annan militär tjänst enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar. Även en arbetstagare som är anställd vid rikspolisstyrelsen för arbete i polisverksamhet för att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet får förflyttas till en annan statlig tjänst enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar. En arbetstagare som är polis får därvid endast förflyttas till en annan polistjänst.

Förflyttning enligt första stycket till en anställning hos en myndighet inom något annat verksamhetsområde får endast ske om arbetsuppgifterna är likartade eller arbetstagaren i allt fall med hänsyn till sin utbildning är lämpad för anställningen.

Om förflyttning av den som är utnämnd till ordinarie domare föreskrives i regeringsformen.

Den föreslagna bestämmelsen innebär att en arbetstagare vid säkerhetspolisen kan förflyttas till en annan tjänst inom RPS eller inom en lokal eller regional polismyndighet eller vid någon annan statsmyndighet. Både innehavare av polistjänster och andra tjänster berörs. Syftet med bestämmelsen är att förflyttning skall kunna ske när det behövs av hänsyn till verksamheten vid säkerhetspolisen. Den närmare regleringen på området bör i huvudsak ges det innehåll som kommittén angett.

För poliser torde det i praktiken huvudsakligen bli fråga om förflyttning till en lokal polismyndighet, eftersom antalet polistjänster vid RPS är begränsat, bortsett från vid säkerhetsavdelningen.

Det innebär en särskild trygghet från arbetstagar synpunkt att en polis endast kan förflyttas till en annan polistjänst. Om en polis vid säkerhetstjänsten har visat sig olämplig för att inneha polistjänst över huvud taget bör problemet i första hand lösas genom tillämpning av andra bestämmelser i LOA eller lagen (1982:80) om anställningsskydd.

För specialister utan polisiär bakgrund torde det i praktiken ofta vara svårt att inom polisväsendet hitta passande alternativ till arbetet vid säkerhetspolisen. För dessa arbetstagare får man nog snarare tänka sig en förflyttning till en statsmyndighet utanför polisväsendet, vilket den föreslagna regeln ger möjlighet till. Däremot bör det finnas åtskilliga befattningar både inom och utom polisväsendet som administrativa tjänstemän kan förflyttas till.

Det ligger i sakens natur att anställningstryggheten inte skall kunna kringgås genom att en tjänsteman förflyttas till en tjänst med sämre anställningstrygghet. Detaljbestämmelser om detta bör kunna meddelas i föreskriftsform, såsom har skett i fråga om förflyttning av krigsmän (jfr 34 § AF). Över huvud taget bör reglerna på området som tidigare sagts

tillämpas med stort omdöme och med all tillbörlig hänsyn till den enskilde arbetstagaren.

Även en del ytterligare föreskrifter av administrativ karaktär kan behöva utfärdas. Föreskrifterna bör medge att undantag vid tillämpning av förflyttningsregeln får göras från annars gällande regler om vilken myndighet som inrättar eller tillsätter tjänst samt om kungörande av ledig tjänst.

Den föreslagna bestämmelsen innebär en ovillkorlig förflyttningskyldighet inom de ramar som anges. Någon särskild motivering behöver därför inte ges för att tillämpa förflyttningsregeln i ett visst fall. Givetvis måste grundlagens krav på saklighet och opartiskhet (1 kap. 9 § regeringsformen) iakttas vid regelns tillämpning. Ett beslut om förflyttning kan angripas genom att talan väcks hos domstol enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister (16 kap. 1 och 2 §§ LOA).

I första hand är den föreslagna regeln givetvis avsedd att vara ett hjälpmedel för att kunna omplacera en tjänsteman som inte själv önskar bli omplacerad. I vissa situationer bör dock regeln kunna tillämpas i samförstånd med tjänstemannen som en hjälp för denne att få en befattning utanför säkerhetspolisen.

Några särskilda övergångsbestämmelser bör inte knytas till den nya bestämmelsen. Det ligger dock i sakens natur att bestämmelsen bör tillämpas med återhållsamhet i fråga om dem som anställts före ikraftträdandet.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen

1. föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om ändring i polislagen (1984:387),
2. föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning,
3. föreslår riksdagen att godkänna de riktlinjer som jag i det föregående har förorddat i fråga om säkerhetspolisen beträffande dels ledning och parlamentarisk insyn, dels personalpolitik,
4. föreslår riksdagen att till *Polisverksamheten rörande brott mot rikets säkerhet m. m.* för budgetåret 1989/90 under trettonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag på 257 158 000 kr.,
5. bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag i det föregående har anfört i fråga om säkerhetspolisens organisatoriska hemvist, arbetsuppgifter och organisation.

Jag finner sådana synnerliga skäl som avses i 3 kap. 4 § andra stycket 3 riksdagsordningen föreligga. Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.

7 Beslut

Prop. 1988/89: 108

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för de åtgärder och de ändamål som han har hemställt om.

Översiktlig beskrivning av säkerhetspolisens nuvarande inriktning och organisation samt en sammanfattande redogörelse för delbetänkandet(SOU 1988: 16) SÄPO – Säkerhetspolisens inriktning och organisation

Arbetsuppgifter

Verksamheten vid säkerhetspolisen grundar sig i första hand på ett bemyndigande i 4 § förordningen (1988:762) med instruktion för rikspolisstyrelsen (RPS), som är den myndighet i vilken säkerhetspolisen organisatoriskt ingår. Bemyndigandet ger RPS rätt att leda polisverksamhet rörande brott mot rikets säkerhet. Med detta uttryck avses både den inre säkerheten för statsskicket bevarande och den yttre säkerheten för ett nationellt oberoende. Dessutom svarar säkerhetspolisen för de uppgifter som ankommer på RPS med stöd av en del specialförfattningar till skydd för rikets säkerhet, såsom säkerhetsskyddsförordningen (1981:421), personalkontrollkungörelsen (1969:446) och upphandlingsförordningen (1986:366).

Funktionellt faller verksamheten vid säkerhetspolisen i huvudsak inom två områden, nämligen säkerhetsunderrättelsetjänst och säkerhetsskyddstjänst.

Säkerhetsunderrättelsetjänst består av att inhämta och bearbeta underrettelsematerial som behövs för att upptäcka och ingripa mot brott mot rikets säkerhet. Hit kan också räknas förundersökning i mål rörande sådan brottslighet. Säkerhetsunderrättelsetjänsten kan i sin tur indelas i tre genrar, nämligen kontraspionage, terrorismbekämpning och åtgärder mot subversiv (dvs. omstörtande) verksamhet.

Säkerhetsskyddstjänst är en förebyggande verksamhet. Till säkerhetspolisens uppgifter hör att utöva en normgivande och kontrollerande funktion när det gäller säkerhetsskyddet hos statsmyndigheter inom huvuddelen av det civila området av totalförsvaret. (Överbefälhavaren, ÖB, har motsvarande uppgifter inom försvarsdepartementets område.) Liknande uppgifter ankommer på säkerhetspolisen när det gäller det avtalsmässigt grundade säkerhetsskyddet vid företag, hos vilka statsmyndigheter gör beställningar som bör hemlighållas av hänsyn till rikets säkerhet. Säkerhetspolisen har också uppgifter inom ramen för personalkontrollsystemet, dvs. prövningen av pålitligheten från säkerhetssynpunkt beträffande sökande eller innehavare av tjänster som är av betydelse för rikets säkerhet.

Till säkerhetsskydd i vid mening hör också personskydd. Säkerhetspolisens uppgift är bl. a. att genom livvakter skydda statschefen och andra personer inom den centrala statsledningen.

Kommittén har framhållit att säkerhetspolisen har haft framgångar under senare år i fråga om kontraspionaget, särskilt när det gäller att avslöja främmande underrättelseverksamhet som riktar sig mot försvarsindustrin. Däremot är det enligt kommittén svårt att bedöma effekten av det arbete som läggs ned inom terrorismbekämpningen.

En verksamhet som, enligt vad kommittén funnit, inte fungerar tillfreds-

ställande är livvaktsskyddet. Antalet livvakter inom säkerhetspolisen svarar enligt kommittén inte alls mot behovet, och brist på medel gör att utbildning och träning av livvakterna försummas. En följd av bristen på livvakter är att annan säkerhetspersonal kommenderas som förstärkning till livvaktsverksamheten i en sådan utsträckning att andra funktioner inom säkerhetsskyddet blir lidande.

Enligt kommitténs mening bör säkerhetsunderrättelsetjänst och säkerhetsskydd även i fortsättningen vara viktiga uppgifter för säkerhetspolisen. Beträffande *kontraspionaget*, som är säkerhetspolisens "klassiska" arbetsuppgift, är slutsatsen enligt kommittén självklar. Inte heller när det gäller *terrorismbekämpning* eller *åtgärder mot subversiv verksamhet* finns det enligt kommitténs mening något realistiskt alternativ till att låta uppgifterna skötas av säkerhetspolisen; detta med hänsyn bl. a. till de arbetsmetoder och det sekretesskydd som krävs för verksamheten. När det gäller terrorismbekämpningen tillkommer att verksamheten sker som ett led i ett internationellt grundat samarbete mot terrorism. Att svara för Sveriges del i detta internationella samarbete kan enligt kommittén inte överlåtas på den lokala polisorganisationen, vilket föreslagits från en del håll. Kommittén ansluter sig här till den uppfattning som framförts av bl. a. juristkommissionen med anledning av mordet på Olof Palme (jfr SOU 1987:14 s. 125).

Olika åsikter har framförts beträffande frågan om huvudmannaskapet för *livvaktsverksamheten*. I dag svarar säkerhetspolisen för livvaktsverksamhet i allmänhet med anknytning till rikets säkerhet. Livvaktsskydd av främmande staters representanter ankommer däremot på den lokala polisorganisationen, främst polismyndigheten i Stockholm. Kommittén anser att livvakterna i fortsättningen som huvudregel bör tillhöra säkerhetspolisen med hänsyn till livvaktsverksamhetens nära anknytning till terrorismbekämpningen. Säkerhetspolisen måste tillföras både betydligt fler livvakter än man har i dag och dessutom medel så att livvakterna kan utbildas och tränas. Med hänsyn till de stora krav i fråga om vakenhet och spänst som ställs på en livvakt anser kommittén att tjänstgöringstiden i den verksamheten som huvudregel bör begränsas till omkring fem år.

Det anförda hindrar enligt kommittén inte att det kan finnas behov av ett mindre antal livvaktsutbildade polismän även i den lokala polisorganisationen för andra livvaktsuppdrag än dem som säkerhetspolisen primärt svarar för. Säkerhetspolisen bör dock svara för utbildningen även av dessa livvakter.

När det gäller befogenheten att leda livvaktsarbetet anser kommittén att det alltid bör ankomma på säkerhetspolisen att bestämma en miniminivå för livvaktsskydd och annat närskydd så snart personskydd behövs i anledning av ett terrorhot eller annars för att avvärja brott mot rikets säkerhet. Också den direkta ledningen av säkerhetspolisens egna livvakter bör som huvudregel ankomma på säkerhetspolisen. Den lokala polischefen bör dock ha befogenhet att utöva den ledning som behövs för att närskyddet skall kunna samordnas med den lokala polisens verksamhet.

Mot bakgrund av vad kommittén anför om det ansträngda läget i fråga

om livvaksverksamheten har regeringen under hösten 1988 bemyndigat RPS att förstärka denna del av verksamheten.

En verksamhet med nära anknytning till terrorismbekämpning och personskydd är den *samordning av bevaknings- och säkerhetsarbetet vid statsbesök och liknande händelser*, som ankommer på RPS enligt myndighetens instruktion. Uppgifterna handläggs i dag vid den s.k. bevakningssektionen, som är en enhet inom myndighetens öppna del. Samordningsarbetet kan sägas innebära att de hotbildsanalyser som utarbetats inom säkerhetspolisens terrorismbekämpningsfunktion omsätts i praktiken i form av direktiv till den regionala och lokala polisen. Den nuvarande organisationen har enligt kommittén visat sig tungrodd. Kommittén föreslår att samordningsfunktionen förs över från RPS öppna del till säkerhetspolisens. Därigenom skapas förutsättningar för en enhetlig ledning av terrorismbekämpningen, vilket är en förutsättning för att resurserna skall kunna samordnas och användas på det mest effektiva sättet.

Inom ramen för säkerhetsunderrättelsetjänsten bedriver säkerhetspolisens *signalspaning*, bl. a. mot radiotrafik till främmande makters hemliga agenter i Sverige. Inom den svenska underrättelsetjänsten bedrivs signalspaning också vid försvarets radioanstalt (FRA), som är en fristående myndighet inom försvarsmakten. Kommittén har övervägt om säkerhetspolisens signalspaning bör föras över till FRA för att kunna tillgodogöra sig den myndighetens större resurser på området. Mot bakgrund bl. a. av att polisiär kompetens saknas inom FRA har dock kommittén avstått från att föreslå en sådan lösning. Däremot föreslår kommittén ett ökat samarbete mellan säkerhetspolisens och FRA i teknik- och metodfrågor.

När det gäller *säkerhetsskyddstjänsten* anser kommittén att säkerhetspolisens bör behålla sitt övergripande ansvar för den civila delen av totalförsvaret och, jämte ÖB, för försvarsindustrin. För närvarande är dock säkerhetspolisens arbete på området enligt kommitténs mening i alltför hög grad inriktat på polistekniska frågor såsom lås och larm. För att ge ett bättre utbyte i form av ökat säkerhetsskydd vid myndigheter och företag bör säkerhetspolisens enligt kommittén i fortsättningen inrikta sig mera på rådgivning i fråga om myndigheternas och företagens säkerhetspolicy. En sådan kvalificerad rådgivning måste förläggas på hög nivå inom myndigheter och företag, vilket ställer krav på förstärkning av säkerhetspolisens organisation med expertis inom exempelvis det juridiska, tekniska och militära området. Det är också nödvändigt att verksamheten läggs upp så att den samlade kompetensen hos de berörda myndigheterna – säkerhetspolisens, ÖB, försvarets materielverk m. fl. – tas till vara.

Säkerhetspolisens har även vissa uppgifter när det gäller beredskapsplanering och teknisk service, t. ex. fotolaboratieverksamhet, för hela polisväsendet. Kommittén föreslår inga ändringar beträffande de uppgifterna

Organisation

Säkerhetspolisens organisation har ändrats flera gånger sedan verksamheten tog sin början år 1914. Under andra världskriget bedrevs den civila

säkerhetstjänsten inom en fristående organisation, benämnd allmänna säkerhetstjänsten, med personal från både polisen och andra myndigheter. Därefter övertogs verksamheten av den vanliga kommunala polisorganisationen, med statspolisen som bl. a. samordnande instans.

Sedan år 1965 är polisen i sin helhet statlig. Huvuddelen av polisverksamheten bedrivs vid de 118 lokala polismyndigheterna. Den centrala myndigheten på polisområdet är RPS, som själv bedriver polisverksamhet i den utsträckning regeringen bestämmer.

Säkerhetspolisen utgör organisatoriskt en avdelning inom RPS (*avdelningen för säkerhetsfrågor*). Under avdelningschefen finns en central organisation i Stockholm samt en fältorganisation med regions- och länssektioner på olika orter. Även regions- och länssektionerna ingår alltså i RPS och är fristående från de regionala och lokala polismyndigheterna inom den öppna polisen.

Säkerhetspolisen fungerar som en riksomfattande polismyndighet. I de flesta avseenden är säkerhetspolisen självständig och har egen personal- och ekonomiadministration, egen utbildningsorganisation, egen ADB-verksamhet osv. Detta beror på behovet av att hålla verksamheten hemlig. Huvuddelen av säkerhetspolisens personal är poliser som rekryteras från den öppna polisorganisationen. Säkerhetspolisen samverkar operativt med den öppna polisen i olika avseenden.

I den allmänna debatten har ibland höjts röster för att *bryta ut säkerhetspolisen* ur RPS och göra den till en fristående myndighet. Som motiv för en sådan förändring har anförts möjligheten att förstärka säkerhetspolisens ledning och att höja kompetensen inom verksamheten genom att rekrytera personalen utanför polisväsendet.

Kommittén tar avstånd från tanken på att skilja säkerhetspolisen från RPS. Fristående säkerhetstjänster förekommer på sina håll utomlands, men det finns enligt kommittén knappast grund för en slutsats att den organisationsformen i sig skulle vara överlägsen en inompolisiär säkerhetstjänst. De förstärkningar som kan behövas i fråga om säkerhetspolisens ledning och kompetens på olika specialområden bör man kunna uppnå utan att gå över till en ny organisationsform. Man bör också hålla i minnet att säkerhetspolisens uppgift är att förebygga och avslöja brott, vilket enligt svenskt synsätt i första hand ankommer på polisen. Om man skulle skapa en ny, icke-polisiär säkerhetsmyndighet, vore det nödvändigt att komplettera den med polisiära organ för spaning, brottsutredning och annat polisiärt arbete. I detta ligger ett frö till problem i fråga om ledning och gränsdragningar, förutom att det säkert skulle innebära att verksamheten totalt sett blev dyrare. Också det nödvändiga samarbetet mellan säkerhetspolisen och den öppna polisen i olika frågor underlättas enligt kommittén, om bägge verksamheterna har en gemensam ledning på central nivå.

Mot bakgrund av detta anser kommittén att säkerhetspolisen även i fortsättningen bör vara organisatoriskt knuten till RPS.

Däremot har kommittén funnit att det kan finnas skäl att göra vissa förändringar i fråga om *säkerhetspolisens inre organisation*. I dag består säkerhetspolisens centrala del i Stockholm av tre huvudenheter, nämligen

ett sekretariat och två byråer. Sekretariatet är ett stabsorgan med övergripande uppgifter. Av byråerna är den ena inriktad på säkerhetsunderrättelsetjänst. Den andra byrån har hand om säkerhetsskydd och administration. Kommittén förordar att de administrativa funktionerna bryts ut ur den sistnämnda byrån och bildar en egen huvudenhet. Det finns också skäl att omfördela ärendena mellan byråerna så att frågor som har att göra med terrorismbekämpning, livvaktverksamhet o. d. handläggs vid en och samma byrå. I övrigt bör det enligt kommittén ankomma på verksamledningen att fortlöpande beakta de behov av förändringar av säkerhetspolisens inre organisation som kan uppkomma.

Ledning och parlamentarisk insyn

Säkerhetsavdelningen vid RPS förestås av en avdelningschef, med en av byråcheferna vid avdelningen som ställföreträdare. På verksamhetsnivå leds säkerhetspolisen av RPS styrelse och av rikspolischefen. I styrelsen ingår vid handläggningen av säkerhetsärenden rikspolischefen, chefen för säkerhetsavdelningen och sex av regeringen utsedda lekmannarepresentanter, i praktiken riksdagsledamöter. Dessutom är chefen för utrikesdepartementets (UD) politiska avdelning knuten till styrelsen i ärenden som rör säkerhetsavdelningen. Personalföreträdarförordningen (1987:1101) tillämpas på RPS. Rikspolischefen och avdelningschefen förordnas av regeringen.

Inom regeringskansliet handläggs frågor med anknytning till säkerhetspolisen inom flera olika departement. Administrativt hörde säkerhetspolisen, liksom polisen i övrigt, till justitiedepartementets område från polisväsendets förstatligande år 1965 till utgången av år 1988, då ansvaret för polisen fördes över till civildepartementet. Det ansvariga statsrådet håller sig informerad om verksamheten vid säkerhetspolisen genom särskilda sammanträffanden varje månad med rikspolischefen och chefen för säkerhetsavdelningen. Inom civildepartementet handläggs också ärenden om exempelvis säkerhetspolisens budget. Däremot handläggs ärenden med anknytning till säkerhetspolisens operativa verksamhet ofta på andra håll inom regeringskansliet, såsom inom statsrådsberedningen, justitiedepartementet, UD eller arbetsmarknadsdepartementet. För information om säkerhetsfrågor finns olika interdepartementala grupper inom regeringskansliet.

Riksdagen utövar genom sin lagstiftningsmakt den yttersta befogenheten att lägga fast ramar för säkerhetspolisens verksamhet. Genom den årliga budgetregleringen anvisar också riksdagen medel särskilt för säkerhetspolisen. Riksdagens justitiekommitté utövar en insyn i säkerhetspolisens verksamhet, främst i samband med budgetbehandlingen. En obegränsad insyn i säkerhetspolisen utövas också av riksdagens ombudsmän (JO) och justitiekanslern (JK).

Inom den ram som statsmakterna har dragit upp genom lagstiftning och budgetreglering handlar säkerhetspolisen i princip självständigt men med fortlöpande information till regeringen. Tyngdpunkten i beslutsfattandet inom säkerhetspolisen ligger på tjänstemannaplanet. De flesta beslut av

betydelse fattas av rikspolischefen och chefen för säkerhetsavdelningen i samråd. Fortlöpande information ges till RPS parlamentariskt förankrade styrelse. Denna har också vissa beslutsbefogenheter, främst i anslagsfrågor och personalkontrollärenden.

Ledningen av säkerhetspolisen är alltså, som kommittén påpekat, uppbyggd på ett i huvudsak traditionellt sätt. Visserligen är den insyn som utövas av främst regeringen och verksstyrelsen mer omfattande än vad som är vanligt inom andra områden av den statliga förvaltningen. Men när det gäller styrningen av verksamheten utövar regeringen i princip inte något större inflytande över säkerhetspolisen än över ämbetsverk i allmänhet.

Kommittén anser att *regeringen* bör utnyttja sina konstitutionella möjligheter att *inrikta säkerhetspolisens verksamhet*. Det grundläggande skälet för detta är den stora betydelse för rikets säkerhet som verksamheten vid säkerhetspolisen har. Regeringen har ett ansvar för rikets säkerhet som inte rimligen kan skjutas över på en förvaltningsmyndighet. Säkerhetstjänsten är ett instrument för Sveriges säkerhetspolitik i vid mening, och regeringen ansvarar inför riksdagen för att säkerhetstjänsten bedrivs på ett sätt som ligger i linje med den säkerhetspolitik som statsmakterna har lagt fast.

Det innebär enligt kommittén att inriktningen av säkerhetspolisens verksamhet bör bygga på övergripande bedömningar av säkerhetspolitisk art som det ankommer på statsmakterna att göra. Sådana bedömningar kan gälla t. ex. militärstrategiska hotbilder, innebörden av den svenska neutraliteten och utvecklingen av den internationella terrorismen. Det bör också ankomma på statsmakterna att ta ställning till vilket hot som kan föreligga från subversiva grupper inom landet.

Med hänsyn till detta föreslår kommittén att regeringen lägger fast vissa riktlinjer för säkerhetspolisens verksamhet. Riktlinjerna bör bl. a. innehålla uttalanden om prioriteringar av de olika grenarna av säkerhetstjänsten mot bakgrund av regeringens säkerhetspolitiska bedömningar. Därvid kan avvägningar göras t. ex. mellan kontraspionage, säkerhetsskydd, terrorismbekämpning och åtgärder mot subversiv verksamhet. I viss utsträckning bör riktlinjerna kunna utformas så att regeringen ställer upp mål för verksamheten, som det sedan ankommer på myndigheten att förverkliga.

Ett annat ämne för regeringens riktlinjer bör enligt kommittén vara samarbetet med utländska säkerhetstjänster. Ett visst sådant samarbete är nödvändigt, inte minst för att terrorismbekämpningen skall kunna bedrivas meningsfullt. Det bör dock enligt kommittén vara regeringens sak att bestämma med vilka länder den svenska säkerhetstjänsten skall samarbeta.

Regeringens riktlinjer bör enligt kommittén inte vara allt för detaljerade utan koncentrera sig på de viktigaste frågorna. En lämplig form bör i regel kunna vara att utfärda riktlinjer i samband med det regleringsbrev, genom vilket regeringen varje år ställer medel till säkerhetspolisens förfogande. En sådan ordning för på ett naturligt sätt med sig att riktlinjerna ses över och omprövas åtminstone en gång om året. Givetvis måste det finnas

möjlighet att ändra eller annars avvika från de utfärdade riktlinjerna om det föranleds av inträffade händelser e. d.

Innan regeringen utfärdar riktlinjer för säkerhetspolisen bör de enligt kommittén *förankras parlamentariskt* med hänsyn till riktlinjernas stora betydelse både för rikets säkerhet och den enskildes rättssäkerhet. Sekretesskravet gör det dock nödvändigt att begränsa antalet personer som tar del av riktlinjerna. Kommittén förordar att utfärdandet av riktlinjer för säkerhetspolisen föregås av överläggningar mellan regeringen och ledarna för de riksdagspartier som är företrädade i utrikesnämnden.

Från både principiella och praktiska synpunkter bör regeringen, enligt vad kommittén framhåller, i regel avstå från att bestämma om handläggningen av enskilda ärenden hos säkerhetspolisen, även i de fall regeringsformen inte lägger hinder i vägen. I undantagsfall kan det dock finnas skäl för regeringen att ge även sådana direktiv, t. ex. genom att uppdra åt säkerhetspolisen att göra en viss utredning.

Det som nu har sagts om riktlinjer och andra direktiv för säkerhetspolisen ligger enligt kommitténs uppfattning inom ramen för regeringens formella beslutsfattande. Dessutom kräver verksamheten enligt kommittén *informella kontakter* mellan säkerhetspolisen och regeringskansliet i informationssyfte. Inte minst viktigt är det att kontakterna utnyttjas för att ge säkerhetspolisen fortlöpande information i säkerhetspolitiska frågor.

Kommittén förordar vidare att handläggningen av säkerhetspolisärenden inom olika departement *samordnas* genom justitieministerns försorg. (Som redan framgått hörde säkerhetspolisen till justitiedepartementets område när kommitténs betänkande lades fram.) Regeringen bör därigenom få bättre möjligheter att ta ett samlat grepp på frågorna om säkerhetstjänsten.

Inom RPS fattas som nämnts de viktigaste besluten om säkerhetspolisen av rikspolischefen och chefen för säkerhetsavdelningen i samråd. Av de två synes enligt kommittén rikspolischefen dominera i kraft av ställning och bakgrund. En nackdel med denna beslutsordning är dock att rikspolischefen av naturliga skäl är tvungen att dela sin uppmärksamhet mellan säkerhetspolisen och den öppna polisen.

Enligt kommitténs mening är det nödvändigt att verksamheten vid säkerhetspolisen leds från verksamhetsnivå i högre grad än hittills. Detta beror på flera omständigheter: verksamhetens samband med säkerhetspolitiska förhållanden, det nära samarbetet med regeringen, de internationella kontakterna och ärendenas vitala betydelse för rikets säkerhet och för rättssäkerheten.

Det finns enligt kommittén knappast praktiskt utrymme för rikspolischefen att ägna sig åt säkerhetspolisen i den utsträckning som vore önskvärd. Det måste enligt kommitténs mening vid sidan av rikspolischefen finnas en befattningshavare som också har verksamhetskvalifikationer och som kan biträda rikspolischefen i frågor rörande säkerhetspolisen.

Kommittén föreslår därför att tjänsten som avdelningschef för säkerhetsavdelningen ersätts av en tjänst som *chef för säkerhetspolisen* med tjänsteställning närmast under generaldirektör.

Kommitténs förslag i denna del går alltså ut på att till chef för säkerhets-

polisen utses en person med kompetens att vara verkschef. I detta ligger enligt kommittén bl. a. att han eller hon har goda chefsegenskaper, har en god överblick över samhällsförhållandena och åtnjuter ett allmänt medborgerligt förtroende. Det är också önskvärt att den som utses har insikter i säkerhetspolitiska förhållanden, liksom i polisiära frågor och säkerhetsfrågor i allmänhet. Säkerhetspolischefen bör förordnas för bestämd tid liksom andra befattningshavare på verkschefsnivå. Utnämningen bör lämpligen föregås av överläggningar med ledarna för de partier som är företrädna i utrikesnämnden.

Kommittén föreslår vidare att *den parlamentariska insynen* i säkerhetspolisen stärks.

En modell som övervägts inom kommittén är att föra över verksstyrelsens befattning med säkerhetspolisen till en särskilt inrättad, parlamentariskt sammansatt nämnd, som uteslutande skulle kunna ägna sig åt dessa frågor. Kommittén har dock stannat för att föreslå att man bygger vidare på den nuvarande, väl fungerande organisationen med insyn genom verksstyrelsen. Styrelsens roll som *insynsorgan* bör därvid klargöras och stärkas.

Kommittén förordar att styrelsen får i uppdrag att nära följa verksamheten vid säkerhetspolisen och särskilt granska tillämpningen av de riktlinjer som regeringen har beslutat för verksamheten. Resultatet av granskningen bör varje år redovisas för regeringen. Ett sådant uppdrag till styrelsen bör kunna utgöra en grund för en fördjupad och mera systematisk kontroll av säkerhetspolisen.

Styrelsens beslutanderätt på säkerhetspolisens område hänför sig i första hand till anslagsfrågor och löpande personalkontrollärenden, dvs. ärenden om att lämna ut registeruppgifter om personer som innehar eller söker s. k. skyddsklassade tjänster inom totalförsvaret. Enligt kommittén borde det vara möjligt att frigöra en hel del kapacitet hos styrelsen till förmån för de nyss nämnda granskningsuppgifterna om handläggningen av personalkontrollärenden flyttades över till exempelvis en särskild registernämnd. Kommittén kommer att närmare överväga dessa frågor i samband med översynen av personalkontrollsystemet, som enligt utredningsdirektiven skall behandlas i nästa etapp av utredningsarbetet.

Personalpolitik

Kommittén framhåller att säkerhetspolisen har en nyckelroll inom totalförsvaret som för med sig större krav på effektivitet hos verksamheten än vad som gäller för de flesta myndigheter.

Att bedriva säkerhetspolistjänst är dock enligt vad kommittén framhåller en mycket svår uppgift som fordrar stor yrkesskicklighet hos personalen. Till detta kommer att säkerhetstjänstens karaktär ställer krav utöver det vanliga när det gäller utövarnas rent personliga egenskaper.

Kraven på personliga egenskaper hänger enligt kommittén samman bl. a. med att säkerhetspolisen arbetar i en delvis sluten värld med sträng sekretess. Karaktäristiskt är också att man hanterar information av mycket känslig karaktär om enskilda människors personliga förhållanden. Det är givetvis av synnerlig betydelse för rättssäkerheten och den enskildes per-

sonliga integritet att sådan information hanteras med omdöme och diskretion. En särskild påfrestning innebär det för personalen att tvingas iakttå det närmaste totala tystnad om sitt arbete i privatlivet, ja t. o. m. i förhållande till den egna familjen. Vidare anför kommittén att verksamhetens slutlighet gör det viktigt att de som utövar verksamheten verkligen är besjälade av en demokratisk anda och öppna för tänkesätt som är levande i resten av samhället. Risken att främmande makter försöker värva befattningshavare vid säkerhetspolisen som agenter gör vidare att säkerhetspolisen inte kan acceptera medarbetare med personliga förhållanden som erfarenhetsmässigt kan vara en inkörsport till en agentvärkning, såsom alkoholproblem, dålig ekonomi, trassliga familjeförhållanden eller vantrivsel på arbetsplatsen.

Dessa mycket speciella krav i fråga om verksamhetens effektivitet samt i fråga om personalens yrkesskicklighet och personliga förhållanden gör enligt kommittén att man får vara beredd att i vissa avseenden avvika från den personalpolitik som tillämpas vid arbetsplatser i allmänhet och som bygger på en avvägning mellan arbetsgivar- och arbetstagarintressen som är anpassad till mera normala förhållanden.

En viktig del i en sådan personalpolitik gäller *rekrytering och utbildning*.

Poliserna vid säkerhetspolisen rekryteras från den öppna polisen. Efter ett mycket noggrant urvalsförfarande följer en årslång provtjänstgöring med omväxlande teoretisk och praktisk utbildning. Också icke-polisiär personal, som inte nödvändigtvis rekryteras från den öppna polisen, tjänstgör på prov under en period som dock inte alltid uppgår till ett år.

Kommittén har funnit att denna rekryteringsordning fungerar bra och att säkerhetspolisen lyckas rekrytera många av de bästa poliserna. Kommittén förordar att man håller fast vid denna ordning och utvecklar den ytterligare. Bl. a. bör provtjänstgöringen i princip vara ett år för all personal.

Kommittén betonar också vikten av att utveckla utbildningen inom säkerhetspolisen, t. ex. genom att anlita pedagogisk expertis. I viss utsträckning bör man i utbildningen lägga in tjänstgöring vid andra myndigheter, såsom utrikesförvaltningen och andra myndigheter inom totalförsvaret. Utbildningen av personalen vid regions- och länssektionerna bör enligt kommittén förbättras genom att en större del av den praktiska tjänstgöringen under utbildningen förläggs till säkerhetspolisens centrala organisation i Stockholm.

Kommittén föreslår också att säkerhetspolisen tillförs ytterligare *specialistkompetens* inom olika områden, såsom samhällsvetenskap, juridik, teknik, utrikespolitik osv. Redan i dag finns sådan kompetens företrädd, men inte i tillräcklig utsträckning.

Specialistkompetens kan tillföras på olika sätt: genom att anställa personer med specialistutbildning, genom att anlita utomstående specialister som konsulter, genom att ge specialistutbildning till den personal man redan har eller genom att låta specialister vid andra myndigheter kommanderas för tjänstgöring vid säkerhetspolisen. Alla fyra metoderna bör enligt kommittén komma till användning. Det bör ankomma på verksamheten att avgöra från fall till fall vilken metod som är lämplig och att vidta de

åtgärder som behövs för att behovet av specialistkompetens skall bli tillgodosett. Klart är dock enligt kommitténs mening att en kvalificerad tekniker bör knytas till verksamheten för övergripande uppgifter på stabsnivå. Vidare föreslår kommittén att UD biträder säkerhetspolisen med utrikespolitisk expertis på konsultbasis.

Vad som nu sagts gäller i första hand behovet av att tillföra specialistkunskaper på akademisk nivå. Kommittén förordar dock också att man tar tillvara möjligheterna att i ökad utsträckning anställa icke-polisiär personal på befattningar med något mindre specialistbetonade arbetsuppgifter, såsom administration och registerföring. Ett sådant ökat inslag av icke-polisiär personal kan innebära en god hushållning med tillgängliga resurser och motverkar att verksamheten vid säkerhetspolisen blir alltför sluten.

Ett av huvudförslagen från kommittén gäller införandet av ett system med *personalcirkulation mellan säkerhetspolisen och den öppna polisen*.

Poliserna och en stor del av övrig personal vid säkerhetspolisen rekryteras från den öppna polisen. Däremot finns det i dag inget organiserat återflöde av personal från säkerhetspolisen.

Kommittén förordar att man nu gör verklighet av tanken på att införa ett system med personalcirkulation vid säkerhetspolisen. Cirkulationssystemet måste vara så utformat att det utgör en lämplig avvägning mellan kravet på vitalisering av verksamheten och kravet på en god kontinuitet. Självfallet måste systemet bygga på att personalen har full anställningstrygghet hos staten.

Cirkulationssystemet bör enligt kommittén vara differentierat efter olika personalkategorier och efter de enskilda tjänstemännens förutsättningar. Som utgångspunkt bör gälla att normal tjänstgöringstid vid säkerhetspolisen inte bör överstiga omkring tio år. Kortare tid, omkring fem år, bör kunna tillämpas för livvakter med hänsyn till de särskilda krav i fysiskt hänseende som ställs på dem. För vissa bör däremot tjänstgöringstiden vid säkerhetspolisen kunna vara längre än tio år. Till denna grupp bör i första hand höra befattningshavare med särskilda specialkunskaper, befordrade tjänstemän samt administrativ personal. De angivna tjänstgöringstiderna bör uppfattas som riktmärken, från vilka avsteg kan göras när det finns anledning. Kommittén framhåller att cirkulationen så långt möjligt bör bygga på samförstånd mellan arbetsgivaren och respektive tjänsteman.

Även om cirkulationen i första hand bör ske i samförstånd mellan myndigheten och den enskilde tjänstemannen bör det enligt kommittén naturligtvis finnas möjlighet för myndigheten att *omplacera* en tjänsteman till en tjänst utanför säkerhetspolisen också mot tjänstemannens vilja. Med hänsyn till säkerhetstjänstens särskilda karaktär är det enligt kommittén också nödvändigt att arbetsgivaren har förhållandevis stora möjligheter att med kort varsel omplacera en tjänsteman som har visat sig olämplig för fortsatt tjänstgöring vid säkerhetspolisen. De regler som gäller för omplacering av arbetstagare i allmänhet har kommittén funnit inte vara tillräckliga för säkerhetspolisens del. Exempelvis räckte reglerna inte till för att flytta den år 1979 spiondömde Stig Bergling från säkerhetspolisen när Bergling började visa personlig olämplighet och misstanke uppstod om att han var en säkerhetsrisk.

Sedan år 1982 finns särskilda regler i en hemlig förordning om skyldighet för tjänstemän vid säkerhetspolisen att under vissa förutsättningar utöva tjänst vid en lokal polismyndighet. Reglerna ger en grund för omplacering av tjänstemän som visat sig olämpliga ur säkerhetssynpunkt. Där emot tar reglerna inte sikte på andra fall av personlig olämplighet eller på bristande yrkesskicklighet.

Kommittén framhåller att möjligheterna till omplacering ökar alltefter som man går över till den av kommittén förordade ordningen med att polismanstjänsterna vid säkerhetspolisen administrativt tillhör den lokala polisorganisationen. I princip kommer då en polisman att kunna flyttas från säkerhetspolisen till den lokala polisorganisationen genom ett enkelt arbetsledningsbeslut. Svårigheterna kvarstår dock beträffande dem som har fasta tjänster vid säkerhetspolisen, såsom administratörer och specialister.

Mot bakgrund härav föreslår kommittén att man inför en särskild regel om att arbetstagare inom säkerhetspolisen får förflyttas till en annan tjänst inom polisväsendet eller vid någon annan statlig myndighet, för polismän dock endast till en annan polismanstjänst. Regeln bör tas in i lagen om offentlig anställning, som redan innehåller en liknande regel om förflyttning av statstjänstemän som är tillsatta med fullmakt och av militärer.

De personalpolitiska frågor som har berörts hittills syftar till att säkerställa kvaliteten på personalen vid säkerhetspolisen med hänsyn till säkerhetstjänstens speciella karaktär. Kommittén har dock även tagit upp frågan om *det fackliga medbestämmandet vid säkerhetspolisen*. I dag gäller i stort sett samma regler på det området som i fråga om det statliga arbetstagarområdet i allmänhet. Enligt kommitténs mening bör dock de höga krav på effektivitet, som måste ställas på säkerhetspolisen med hänsyn till skyddet för rikets säkerhet, leda till att arbetsgivaren har en större frihet när det gäller att leda verksamheten vid säkerhetspolisen än vad som är normalt på de flesta andra områden. Det kan sålunda finnas skäl att införa särskilda regler om möjligheten att disponera personalen utöver ordinarie arbetstid, om begränsningar i konflikträtten och om utövandet av den fackliga förhandlingsrätten i allmänhet vid säkerhetspolisen. Kommittén förordar att arbetsmarknadsparterna tar upp förhandlingar med varandra för att lösa dessa frågor avtalsvägen.

Lagreglering beträffande säkerhetspolisen

Grundläggande regler om polisens organisation och verksamhet finns i polislagen (1984:387). Lagen innehåller inga särskilda regler för säkerhetspolisen, men åtskilliga av lagens allmänna bestämmelser är ändå tillämpliga på den. Också i många andra författningar finns regler som i högre eller mindre grad har betydelse för säkerhetspolisen. Utöver de centrala straffbestämmelserna i brottsbalken (18 och 19 kap.) finns exempelvis regler om användning av tvångsmedel i rättegångsbalken, lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål och lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spanings syfte i vissa fall.

Ledning, organisation och verksamhet vid RPS regleras i förordningen

med instruktion för rikspolisstyrelsen (1988:762). Av instruktionen framgår bl. a. att RPS får leda polisverksamhet rörande brott mot rikets säkerhet och att det vid myndigheten skall finnas en avdelning för säkerhetsfrågor. Också genom en del andra författningar har RPS tilldelats uppgifter med anknytning till rikets säkerhet, såsom personalkontrollkungörelsen, säkerhetsskyddsförordningen och upphandlingsförordningen. Den närmare regleringen av vilka av myndighetens arbetsuppgifter som skall handläggas vid säkerhetsavdelningen finns dock i myndighetsinterna föreskrifter som RPS själv beslutar.

Som skäl för att ta in grundläggande regler om polisens organisation och verksamhet i polislagen anfördes i lagens förarbeten att polisverksamheten intar en central och för medborgarna betydelsefull plats i rättssamhället. Samma skäl talar enligt kommitténs mening för att också grunderna för säkerhetspolisens organisation och verksamhet slås fast i lagform.

Mot bakgrund härav föreslår kommittén att det i polislagen tas in en ny paragraf, 7 a §, med grundläggande regler för säkerhetspolisen.

I den nya paragrafen bör det enligt kommittén föreskrivas att RPS får leda och bestämma om polisverksamhet för att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet och att det för sådan polisverksamhet finns en särskild polisorganisation inom RPS (säkerhetspolisen). Därigenom slår man fast säkerhetspolisens organisatoriska ställning och dess centrala arbetsuppgift. Vidare bör det enligt kommittén föreskrivas att säkerhetspolisen också skall fullgöra annan polisverksamhet som regeringen bestämmer.

Den nya regeln i polislagen bör enligt kommittén också lägga fast grunderna för ledningen av säkerhetspolisen genom en särskild chef under verksstyrelsen och rikspolischefen. Också grunderna för den parlamentariska insynen i säkerhetspolisen bör regleras i paragrafen.

Kommitténs förslag föranleder också ändringar i RPS instruktion.

Förteckning över remissinstanser

Prop. 1988/89: 108

Bilaga 2

Efter remiss har yttranden över delbetänkandet (SOU 1988: 16) avgetts av justitiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), rikspolisstyrelsen (RPS), kriminalvårdsstyrelsen (KVS), överbefälhavaren (ÖB), försvarets materielverk, försvarets radioanstalt, överstyrelsen för civil beredskap, försvarets under rättelsenämnd, kustbevakningen, televerket, statens järnvägar, luftfartsverket, statens arbetsgivarverk, statens invandrarverk, statskontoret, hovrätten över Skåne och Blekinge, Stockholms tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, regionåklagarmyndigheten i Malmö, åklagarmyndigheterna i Stockholm och Göteborg, polismyndigheterna i Stockholm, Norrköping, Karlskrona, Malmö och Göteborg, länsstyrelserna i Örebro och Norrbottens län, riksdagens ombudsman (JO), ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Sveriges advokatsamfund, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska polisförbundet, Föreningen Sveriges polischefer, Medborgarrättsrörelsen. Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har utan eget yttrande översänt yttrande från Svenska polisförbundet och Statstjänstemannaförbundet. Centralorganisationen SACO/SR har översänt yttrande från Förbundet för jurister, samhällsvetare och ekonomer (JUSEK) och instämt i där framförda synpunkter.

1 Förslag till

Lag om ändring i polislagen (1984:387)

Härigenom föreskrivs att det i polislagen (1984:387) skall införas en ny paragraf, 7 a §, av följande lydelse.

7 a §

Rikspolisstyrelsen får leda och bestämma om polisverksamhet för att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet. För sådan polisverksamhet finns en särskild polisorganisation inom rikspolisstyrelsen (säkerhetspolisen). Säkerhetspolisen skall också fullgöra annan polisverksamhet som regeringen bestämmer.

För ledning av säkerhetspolisen under rikspolisstyrelsens högsta ledning finns en särskild chef.

Ett organ som regeringen bestämmer och i vilket lekmän ingår skall nära följa verksamheten vid säkerhetspolisen.

Denna lag träder i kraft den

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning;

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 8 § lagen (1976:600) om offentlig anställning skall ha följande lydelse.

7 kap.

8 §

Arbetstagare hos staten som är anställd med fullmakt får förflyttas till annan statlig tjänst, som tillsättes med fullmakt. Inom försvarsmakten får dessutom arbetstagare, som har en militär tjänst och som är anställd med förordnande tills vidare, förflyttas till annan militär tjänst enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar. *Även arbetstagare inom säkerhetspolisen får förflyttas till annan tjänst inom polisväsendet eller vid någon annan statlig myndighet enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar. En arbetstagare som är polisman får därvid endast förflyttas till annan polismanstjänst.*

Förflyttning enligt första stycket till anställning hos myndighet inom annat verksamhetsområde får ske endast om arbetsuppgifterna är likartade eller arbetstagaren i allt fall med hänsyn till sin utbildning är lämpad för anställningen.

Om förflyttning av den som är utnämnd till ordinarie domare förskrivs i regeringsformen.

Denna lag träder i kraft den

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 februari 1989 ..	4
1 Inledning	4
2 Säkerhetspolisen i framtiden	6
2.1 Inledning	6
2.2 Organisatorisk hemvist	7
2.3 Arbetsuppgifter	8
2.4 Organisation	11
2.5 Ledning och parlamentarisk insyn	13
2.5.1 Statsmakernas styrning	13
2.5.2 Säkerhetspolisens ledning	14
2.5.3 Parlamentarisk insyn	15
2.6 Personalpolitik	16
2.6.1 Rekrytering och utbildning	16
2.6.2 Specialistkompetens	18
2.6.3 Personalrörlighet	19
2.6.4 Förflyttningsskyldighet	22
2.7 Lagteknisk lösning	24
3 Anslagsberäkning	27
4 Författningsförslag	27
5 Specialmotivering	27
6 Hemställan	30
7 Beslut	31
Bilaga 1 Översiktlig beskrivning av säkerhetspolisens nuvarande in- riktning och organisation samt en sammanfattande redogö- relse för delbetänkandet (SOU 1988:16) SÄPO – Säker- hetspolisens inriktning och organisation	32
Bilaga 2 Förteckning över remissinstanser	44
Bilaga 3 Kommitténs lagförslag	45

